waarin

abortus

abortus

abortus

Karel N.L. Grazell

waarin abortus abortus abortus

een geromantiseerde biografie

Amsterdam, 2011
bij Digitale Uitgever Leins Janema

van het leven
afgedreven

door Twijn opgedragen
aan zijn zonen,
in de hoop dat het hen gunstiger stemt

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Het eet met de dagen al je daden, de slagroom van je dromen, het ijdel paradijs met je poppen. Het verteert alle gebeurens, bidt voor je. Soms wondt het je en het geneest je nooit geheel. Een andere keer schuif je je angsten losjes weg, de vuilnisbak in. Zo groeit het dier van de tijd in je naar volwas. En dan weer is het van regen, dan weer van zon.. Je bent nu zeventien, Annie.

1.

WAARIN *TSJKTSJKSWSS*

De zon smolt als frambozenijs weg achter de slanke toren die zeventien jaar eerder het eerste Olympische vuur droeg.
Langzaam schoof de schemer over het grote Radionplein aan de voet van diezelfde toren.
Er was nog geen elektriciteit, zo vlak na de Bevrijding, maar de weer bovengedoken versterkers en luidsprekers werden gevoed door accu's. Die waren geladen door de schaarse windmolens op de daken. De luidsprekers stonden met hun klankborden gewoon op de blote klinkers van het plein, of hingen zonder klankborden in de bomen, en elke speelde z'n eigen swing. In the mood vermengde zich met My guy's come back, en de Moonlight serenade overstemde Meneer Dinges weet niet wat swing is.
Een onvermoeibare menigte danste er dag en nacht sinds de Engelse Soldatensender West als eerste had bericht over de eindelijke capitulatie van de Duitsers in bezet Nederland.
En vanavond, de achtste dag van deze bevrijdingsmaand mei 1945, waren er – als dat al mogelijk was – nog meer mensen, want het was VE-Day, Victorie in Europa. Hun gezichten, hun lichamen toonden natuurlijk nog de gevolgen van de hongerwinter, de vallende schemer accentueerde hun holle gelaatstrekken. Maar meisje Annie, dat tegen een van de Ami-huisjes leunde, zag blijheid in hun ogen, en hun ledematen leken alweer wat energie te hebben gekregen uit de door geallieerde vliegtuigen boven Schiphol gedropte blikken met instant soep, instant cacao (wat was insxtant?), keiharde scheepsbeschuit en nog veel meer.
Annie danste niet. Haar vriendin Loudi foxtrotte met de een en de ander. Annie hield niet van dansen. Trouwens, de Hollandse jongens durfden haar niet eens te vragen: ze was met haar zestien jaar een prille, onschuldige schoonheid en dat schrikte af. Soms wilde een meer moedige Canadese soldaat haar vragen, maar als ze zag dat er iemand in battledress op haar afkwam, schudde ze met een vage glimlach even het hoofd en hij week af naar een ander.
Die soldaten waren gelegerd in het Mitroën gebouw aan de rand van het plein. Er was ook een aantal negers bij. Eigenlijk had Annie maar één keer

in haar jonge leven een neger gezien, eventjes maar. Nu keek ze haar ogen uit. Die Canadese negers swingden… s-w-i-n-g-d-e-n! Ze deden het met enkele in die paar feestdagen al wat geroutineerd geworden Amsterdamse meisjes. Ze gingen er tekeer mee, trokken, wierpen en sleurden alsof ze jongleurs van mensen waren.
Onder de baretten waren hun donkere gezichten ernstig, geconcentreerd. De schemering zette door. Annie zag hoe de ramen van de huizen die het plein omsloten, slaperig werden. Het was hoog tijd naar huis te gaan. Ze wenkte naar de foxtrottende Loudi, maakte een gebaar van slapen, wuifde en verliet het plein.

2.

WAARIN *BOEMBOEMKRAK*

Overal waar de straten breed waren, overal waar pleintjes groot genoeg bleken, vierde men feest. Heel Nederland danste en neukte, sprong en hoste in die dagen, in die dagen en nachten. De bodem van het land, vaak vochtig en soepel, ging op en neer, op en neer. Het werd als een lichte aardbeving. Je voelde het niet onder je dansende voeten, de stotende heupen.
Maar de gebouwen, de huizen merkten het wel. Muren scheurden hier en daar. Soms implodeerde er een dak. Of een gevel stortte in en toonde het innerlijk van een huis als een man die op de sofa van een psychiater z'n verleden open lei.
De binnenstad van Nijmegen, toch al kapot van een geallieerd bombardement dat een beschamende vergissing was geweest (ze hadden gemeend dat ze boven een Duitse stad vlogen), maar wel zowat evenveel doden opleverde als de luchtaanval in de meidagen van 1940 op Rotterdam, lag nu helemaal plat. De Lek, dat Romeinse kanaal, stortte zich bij Wijk meteen al in een scheur van de aarde: Vianen lag ineens aan een lege bedding. De toren van Zaltbommel viel omme, een middeleeuwse, in gotische letters gepenseelde tekst op een zuil – je zou het een murescript kunnen noemen, had ooit iemand gezegd – kwam bloot in het zonlicht. De wederom geteisterde hijskranen van de Rotterdamse haven lagen kronkelend van pijn op de kades. Het Mauritshuis in Den Haag barstte aan de voorzijde open en de Stier van Potter zwierf gevaarlijk op het Noordeinde. Ambtenaren vluchtten panisch het paleis in. De Waterpoort van Sneek werd van puin. Hunebedden werden begraven. De kop van Overijssel lag in coma aan het Zwarte Water. Het houten Lustpaleisje van de Prinsessen in Amsterdam lag grotendeels in splinterige stukken geschoven onder het door gesprongen waterleiding ondergelopen IJsclubterrein tegenover het Concertgebouw. De Bisschop van Roermond lag apegapend te beven in z'n sacraal hemelbed.

3.

WAARIN BLèèèRKK

Annie meed de drukte. Ze koos de smalle Stortstraat om door te steken via de Bastmankade naar het Psalteriusterras, waar ze met haar moeder woonde.
Het was nu al behoorlijk donker. En de straatlantaarns waren dood en nutteloos. De huizen stonden volstrekt eenkennig aanwezig te zijn. De ramen al tegen zwart aan, in het begin van de straat had ze een enkele kaars vaag zien flakkeren achter een gordijn.
Van een school was de voorgevel ingestort. Brokstukken puin lagen op de stoep en half over de rijweg.
Ze moest er in een bocht omheen lopen. Voorzichtig zocht ze haar weg in het donker.
Wat een lekkertje, zei een mannenstem. Ze keek op en voelde ineens iets puntigs tegen haar keel prikken. Ze stond stil.
Een breedgebouwde man van in de twintig torende vlak voor haar en herhaalde: nou nou, wat een lekkertje. In z'n rechterhand had hij een tintelende dolk op haar blanke vlees.
Er wilde een gil klimmen uit het diepst van haar longen, maar de man legde z'n andere hand op haar mond en siste: kop dicht of ik snij je keel open.
Hij sleepte haar met één hand mee de school in. Ze perste haar ogen dicht, ze wendde haar hoofd af van hem en hield zich slap. Hij liet de dolk op de houten vloer vallen en zei hees: je werkt mee, lekkertje, of ik gooi je in het water verderop. Dan lijkt het een ongeluk.
Hij duwde haar rechtop tegen een schoolbord aan de wand en z'n handen gingen over haar lichaam en onder haar rok. Ze trokken haar onderbroekje weg, hij knoopte z'n gulp open en even later voelde ze de pijn van haar onschuld die voorgoed werd doorscheurd. Z'n drift schoof hebberig op en neer in haar angst die haar weerzin overstemde. Hij kreunde. Hijgde. Uiteindelijk schreeuwde hij en duwde zich vervolgens van haar af, ze zakte in elkaar..
Hij liep weg. terwijl hij z'n gulp dichtknoopte. Hij liep de straat uit. Ze zag hem nooit meer. Wist in het donker trouwens ook niet hoe hij eruit zag.
Ze voelde tussen haar benen. Wat bloed kwam op haar vingers. Haar zo breekbaar lichaam trilde als een jong vogeltje. Haar benen leken van papier. Maar ze moest weg. Ze was misselijk. Maar ze moest naar huis. Er was bij haar gedaan. Een ander had ingebroken. Zou er nog ooit een jongen… Maar ze moest naar haar moeder, huilend in haarzelf, wankel, bijna voorover val-lend soms. Ze voelde zich besmeurd. Voorgoed vervuild.
Thuis zat haar moeder half te slapen.

4.

WAARIN *SNUFNUFUFF*

Huisarts Vergeer is de naam. Hij was een bedaarde man met een begin van kaalheid. Hij gebruikte nu en dan z'n lorgnet.
Hij zei: goedemorgen dames, gaat u zitten en vertelt u eens, wat zijn de klachten? Haar moeder vertelde.
Hij wees Annie: gaat u daar liggen, dan zal ik u onderzoeken.
Hij zei: ik kan niets vinden dat op een geslachtsziekte lijkt, geen roodkleuring, geen wondjes, geen afwijkende afscheiding.
Hij vroeg: hebt u aangifte gedaan bij de politie? Waarom niet?
Hij voegde ten laatste toe: we zullen later wel voor alle zekerheid een zwangerschapstest doen als de maandstonde onverhoopt uitblijft. Komt u over ongeveer een maand dan maar terug.
Onverwacht huilen. Lang wakker liggen. Niet naar buiten, bang voor buiten. Loudi soms op bezoek. Pogingen tot troost werkten niet.
En toen: moest ze naar de dokter.
Hij pakte een soort spatel en keek onder in haar.
Voelde haar buikwand en drukte er met beide handen op.
Nam het volle flesje dat ze van huis had meegenomen, zette z'n lorgnet op, keek naar de inhoud en zei: we zullen er ons konijn eens blij mee maken.
Kobus heet-ie. Begin volgende week heb ik u de uitslag.
Zette z'n lorgnet af, krabbelde een recept: dit is voor de zenuwen door het wachten.
Het leven was niet meer wat het was.

5.

WAARIN *TSSSSPPP*

Wat moest haar dochter, nèt nog geen zeventien, met een baby?
Haar moeder, een klein vrouwtje met een grijze knot, was altijd zo meegaand met haar dochter geweest, maar nu nam ze zomaar beslissingen.
Nota bene abortus! Zo kende haar dochter haar eigenlijk niet.
En ze ging ook nog eens op zoek naar het adres van iemand die dat een beetje goed zou doen. Het zou wel een hoop geld kosten, zéker meer dan honderd gulden, want het was niet alleen riskant, maar ook streng verboden.
Ze bladerde in een zakboekje van haar ruim een jaar terug in een cel van het Scheveningse Oranje Hotel aan tyfus overleden man, op zoek naar de vertaler van een boek van Adolf Hitler – die man hadden ze een paar keer op bezoek gehad.

Een oudNSB-er, vroeg Annie?
Ja, bevestigde haar moeder, die weten het best de weg in zaken die niet mogen. Aborteurs zijn schoften, dacht ze erbij, maar ze zei het niet, en schoften moet je met de hulp van schoften vinden.
Ze vroeg bij de BS, de Binnenlandse Strijdkrachten, die een geïmproviseerd bureau hadden op het Psalteriusplein vlakbij: de vertaler zou zeker wel al opgepakt zijn door het voormalig verzet. Inderdaad, en na veel aandringen kreeg ze toch antwoord op haar vraag: hij zat achter prikkeldraad aan de Handelskade. Ze mocht hem zelfs even spreken.
Ze stond bij het prikkeldraad en de vertaler stond aan de andere kant, Een bewaker hield hen van een paar meter verderop in de gaten. Hij zorgde er ook voor dat ze niet werden gestoord door andere gevangenen. Ze praatte hardop met de vertaler over koetjes en kalfjes, fluisteren mocht niet – maar tussen de zinnen door fluisterde ze toch haar vragen. aborteur? Waar?
En hij: Sloveniers. Ik denk 32. Lage stoep, je vindt het wel. Kunstschilder. Van Braak.
We zullen de groeten van je doen, nam ze afscheid.
Graag, antwoordde hij, hij is een goeie kameraad.

6.

WAARIN *JEHELAHOLALALA*

Nog geen twee weken na de Bevrijding konden de lessen op de Meisjes-MULO weer beginnen. Er kwam bericht bij Annie, Maar eerst zou er een feest voor alle scholieren zijn in het gymnastieklokaal.
Annie bleef thuis. Ze wilde niet meer naar school. Korte tijd later hoefde dat ook niet meer. Omdat er door de hongerwinter en door het gebrek aan kolen voor de kachels in al die maanden geen les was gegeven, kregen de vierdeklassers het einddiploma zonder examen cadeau.
Loudi deed verslag over het feest.
Iedereen had een kroes, een beker, een glas bij zich en daarin kregen ze limonade. Ook had elke leerling een bord moeten meebrengen en dat bleek voor rode aalbessen te zijn – die hadden ze al een heel lange tijd niet meer gegeten. Tinka uit hun klas had een paar liedjes gezongen, die ze zelf had gemaakt, en een meisje uit de derde had een heleboel meezingliedjes op de piano gespeeld en het gymnastieklokaal leek wel één grote luidspreker.
Iedereen zong: Wie is Loesje, en Meneer de baron is niet thuis, en Diep in mijn hart, en… en…
Er was ook een Engelse goochelaar met een fez op, bij wie alle trucs mis-lukten. Loudi deed er eentje voor. Annie kon er een flauwe glimlach voor opbrengen.

7.

WAARIN *SSCHRTTT*

De Slovernierswal..
Vier trappen op. En dit is dus de zolder waar het straks zal zijn.
Ze loopt aarzelend enkele passen naar binnen over een roodbruin geverfde vloer van planken.
Voor het vuile raam dat op de gracht zou moeten kijken, hangt een wiskundig spinnenweb.
Er staan tegen de wanden rijen schilderijen met de ruggen naar haar toe.
Ze ziet een ijzeren bed met strakgetrokken dekens.
Een wankel taboeret staat voor een schildersezel.
En op die ezel een groot schildersdoek dat bijna klaar is: een Arabische volbloed in galop met op z'n rug, de zeilen bol, recht voor de wind, een eeuwenoud galjoen. Er staat een schipper aan het roer: het is een zelfportret van de schilder. Gesigneerd Freek van Braak.
Op een vuilwit tafeltje zijn kwasten lijdzaam als kwezels in een glazen pot gezet en er ligt een palet dat tijdelijk zonder werk is.
De schilder heeft al die tijd achter in de zolderruimte gestaan, en alleen gekeken. Hij heeft vlekken verf op z'n handen, en draagt een alpino schuin op de grauwgrijze krullen. Hij doet een paar stappen naar voren en wijst Annie naar het schilderij: het Oordeel, zegt hij, een van de paarden uit de Openbaring van Johannes. Die oren heeft, die hore. Die ogen heeft, die kijke.
Hij lijkt, vindt Annie, van lichtroze water, dunne limonade. Z'n ogen zijn bijna vloeibaar als van een zeug.
Ga op het bed, kleed je maar uit van onderen.
Hij raakt haar knie aan en spreidt dan haar benen. Hij is de eerste man die haar ooit daar ziet – behalve dan de arts.
Ik ben het daaronder niet, voelt ze, ik ben 'n ander, met in haar zoveel miljard cellen al gegroeid als op de hele aarde mensen leven en sterven.
Hij haalt een vlammetje van een Imco aansteker langs een breinaald.
De toekomst ligt op bed. En zal vermoord.

8.

WAARIN *HHHHHHHHH*

Slovenierswal.
Haar moeder wacht buiten. Ze brengt Annie die 'n vloeibare egel in haar onderbuik voelt, zorgzaam thuis. Het wordt weer als vroeger.Als vroeger. Vroeger…

9.

WAARIN *ZZZZZZZSK*

Het werd nooit meer als vroeger.
Een paar maanden zat ze overdag voor het raam. Ze was als een stoel, die altijd maar op dezelfde plaats staat, Ze was er, kijkend en toch niet, en onbeweeglijk. Buiten zag ze een enkele bewoner over het terras lopen, en even verderop kwam al wel eens een auto voorbij, zuinig op z'n karig benzinerantsoen, of een hoe heette zo'n militaire auto ook weer? o ja, een jeep. Het bewegende bewoog haar uitzicht in, het bewoog haar uitzicht uit – ze volgde niet met de ogen. Een enkele keer kwam Loudi langs, en éénmaal haar halfbroer Corianus (hij zei zelf altijd Corrie Janus) die zowat negen jaar ouder was en getrouwd met een schrale vrouw. Er werd niet veel gezegd en als ze weg waren, zat ze weer voor zich uit te kijken en was ze weer bij de vernedering. Eerst die kerel in die school. Dan die afschuwelijke kunstschilder met z'n hypocriete Oordeel op die ezel, met z'n bevlekte handen op haar, in haar. Ze waren zacht genoeg, ze hadden haar kunnen zegenen, maar ze bezorgden haar angst en soms pijn, alsof het vleesetende planten waren op haar, in haar.
En het kwam duidelijk in haar op dat ze bij al die gebeurtenissen lang niet zo sterk bleek als ze altijd had gedacht te zijn. Er waren duidelijk heel wat mensen sterker dan zij. Ze dacht aan die film, die ze twee jaar geleden had gezien: een wildebeest vocht tegen twee leeuwen die haar aanvielen, maar toen ze aan de verliezende hand was, ging het wildebeest passief liggen en de leeuwen namen happen van haar levend vlees.
Maar toen tegen het eind van augustus de eerste vallende bladeren door de wind werden meegevoerd over het Psalteriusterras, kreeg ze weer wat energie. Ze had haar diploma, ze moest nu een baan zien te krijgen. Loudi zat al op een kantoor en tikte bijna de hele dag op een antieke Underwood uit 1906.
In die tijd van wederopbouw lukte het wel om werk te krijgen, al verdiende je op die jonge leeftijd weinig, veel te weinig. Ze werd modinette op een atelier aan de Nieuwe Zijds, dat vond ze leuker dan op een saai kantoor. Met een naaimachine kon ze dank zij haar moeder overweg en mode boeide haar.
Ze zaten met ongeveer dertig meisjes in één groot lokaal. De machines sponnen als grote katten, een luidspreker van de radiodistributie stond altijd op amusementsmuziek in het Nederlands: Weet je wat een zoentje is, en Trees heeft een Canadees, enz., enz.
Annie sprak andere modinettes soms op het toilet, als die daar stiekem rookten, en een enkele keer ging ze met een paar mee naar een cafétje op het Singel om koffie.

Ze leerde gauw om opgewekt te praten, ook al zei ze niet veel, en vooral: ze glimlachte veel. Het was een lach die ze had ingestudeerd, maar door haar lange blonde haar en het blauw van haar ogen merkte niemand dat.
Haar directeur, Dick Venster, die getrouwd was met een mooie, sjieke vrouw, raakte verliefd op Annie. Ze wilde niets met hem: ze wilde eigenlijk helemaal geen contact met mensen, ze was bang voor hen, want ze had gezien wat ze een ander konden aandoen. Ze wilden manipuleren, zelfs maltraiteren. Maar ze moest nu eenmaal in de maatschappij haar geld zien te verdienen, zoveel had haar moeder ook niet, en ze hield de directeur op afstand met een glimlach.
Dick schoof haar naar voren. Ze kon nu en dan als pasdame aan de gang en soms als er klanten waren voor de te maken collecties, showde ze modellen.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Het doet met je. Maakt jouw pijn. Jouw mooi. Angsten blijven in het takkenstelsel van je zenuwen, in de geheimen van je nieren en je bloed. Nieuwe angsten komen. En altijd omringen je nieuwe mensen. Je zult je vragen: wie zijn ze, wat zullen ze doen, wat zullen ze niet doen? Het dier van de tijd in je groeit verder. Je bent nu negentien, Annie.

10.

WAARIN *FFFFFFTT*

Zo'n twee jaar lang ging het goed met het atelier Venster op Kleding en het werk van Annie, maar toen sloeg ineens de bliksem in: faillissement. Het atelier verdween. Ieder werd ontslagen. Ook Annie.
Maar… haar directeur nodigde haar uit voor een etentje bij hem thuis in Hilversum, samen met haar moeder. Hij haalde hen bij het station op met z'n Lancia.
Ze reden over de Groest en door de Emmastraat naar de bossen langs de Utrechtsestraatweg en daar, een eind na een rotonde, draaiden ze reehtsaf een soort oprijlaan in.
Aan het eind stond een royale bungalow.
Na het etentje, door de vrouw des bungalows Anja zelf gekokkereld, met krabcocktail, sole à la meunière, haricots verts met krielaardappeltjes, en hangop met stoofpeertjes, nam de gastheer Annie mee naar de voorkamer, apart voor een meer zakelijk gesprek.
Hoe was dat faillissement gebeurd?
Tja, dat is de schuld van laat ik geen namen noemen, maar 't was veruit onze grootste afnemer, waarvoor we al van voor de oorlog werkten.
Annie had een duidelijk vermoeden welke winkelketen het moest zijn: Hannekezaaier.

Elk jaar maakten we voor al hun filialen regenjassen. Het was een grote routine geworden. Vorig jaar kon ik extra goedkoop stof inkopen voor die order, en dat deed ik: straks kwam hun Inkoop weer bij ons bestellen en dan maakten we extra winst. Maar ze kwamen niet. Ik bleef wachten, maar nee, niemand. Tenslotte ben ik maar naar hen toe gegaan. Ik sprak met de chef van de inkoop en die kende ik heel goed. Ik vroeg hem: komen jullie nog af met jullie order?
Dat was een probleem, zei hij. De directie had besloten deze keer niet dat soort regenjassen in hun winkels te brengen.
Dus daar zat ik, met al die stof. Met een investering die te groot bleek, hoe mooi ook die goedkope aanbieding was.
Ik praatte en praatte. En tenslotte vermurwde ik de man. Vanwege de goeie relatie die we hadden. Hij gaf ons toch een order, maar hij had niet zoveel geld meer en de regenjassen moesten dan ook veel lager in prijs worden geleverd – konden ze er meteen ook aanbiedingen van maken.
Ik moest wel. Maar het bracht niet genoeg geld op en ik raakte tenslotte failliet. Ik heb lang zitten nadenken over wat er is gebeurd, en ik ben er nu wel van overtuigd: 't is een mooi spelletje van de heren geweest. Eerst die goedkope aanbieding, dan niet op komen draven met een order en tenslotte zogenaamd vanwege de vriendschap toch een order. Zo gaat de inkoop van de collectie behoorlijk omlaag in prijs, kunnen ze meer omzet en winst maken. En dat ons atelier daarmee naar de Filistijnen gaat, dat is niet van belang.
Nou, en nu zitten we dus hier, in de bungalow van de Filistijnen. Maar ik treur niet. 't Is een smerig zakentrucje geweest, en dat komt wel meer voor, dat is het risico. Ik begin wel weer opnieuw.
Maar weet je wat wel erg is? Voorwaarde om een hoge functie in dat winkelbedrijf te kunnen bekleden, is dat je elke morgen naar de Vroegmis gaat. Je zou bijna zeggen: je biecht en alles wordt welgedaan.
Annie zei niets. Haar gastheer schonk nog eens een glaasje wijn.
Ik zei: ik begin opnieuw. De N.V. is failliet, maar ik niet. Ik heb op naam van m'n zoon een nieuwe N.V. gesticht. Hij is net meerderjarig. Eenentwintig dus, onervaren. Hij is directeur van de firma, maar pro forma.
Hij lachte even om de woordspeling: firma eh forma.
En nu heb ik speciaal jou nodig. Jij wordt het boegbeeld van de firma.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Het schuift een stukje op naast je baarmoeder die als een gitaar bespeeld wordt door je vruchtbaarheid. Maar het dier van de tijd groeit in je. En eerder breidt een breinaald nieuwe wonden in je uit dan dat het geluk door het oog van de liefde gaat. Je naasten regelen je. Kleine levens drijven af. Het dier van de tijd ruikt chloroform. Maar jij bent het die tenslotte wint, er raakt een kind aan het licht. Je bent nu twintig, Annie.

11.

WAARIN *RRRRONRR*

’t Leek alsof mannen zagen dat ze haar onschuld kwijt was, had ze het idee. Alsof ze het roken. Ze lieten zich niet meer afschrikken.
Hun intuïtie gaf hun vaag het idee dat ze misschien wel zu haben was. Maar ze voelde zich nog steeds vuil en geschonden, en ze had het vage idee in zich dat mannen haar wel wilden voor een avontuurtje, maar dat ze niet meer geschikt was voor een langere, diepere verbinding.
Tot ze op een dag in een Kalverstraatse melkinrichting, waar ze een kopje koffie dronk, Vic zag. Een ingetogen jonge man, iets ouder dan zij, dacht ze. Hij had een gitaar bij zich en speelde er ook op. Klassiek. Hij raakte de snaren aan met een tedere aandacht, vond ze. En nu en dan keek hij op en keek even naar haar.
Ze kwam na enkele dagen daar weer. En opnieuw zat hij daar te spelen. Toen hij klaar was, kwam hij naar haar toe.
Stelde zich voor. Vic van der Weijn. Doctorandus economie. Hij probeerde duidelijk meteen indruk op haar te maken. Het amuseerde haar wel.
Ze gingen uit. En nog eens uit. En nog eens. Zij was wel niet verliefd op hem, maar hij op haar. En toen hij haar voorstelde om hun verhouding permanenter te maken door te gaan samenwonen, ging ze daar als vanzelfsprekend op in. Eindelijk een man die meer wilde dan een avontuurtje. Een man die naar haar luisterde toen ze hem uiteindelijk het verhaal van de verkrachting en de abortus met veel horten vertelde.
Amsterdam telde in die jaren volgens schattingen op het stadhuis meer dan een miljoen inwoners (hoewel de officiële cijfers zeiden: rond 840.000 ingeschrevenen bij het bevolkingsregister). De stad had nog geen nieuwe uitleg, geen Nieuw West, geen Buitenveldert. Amsterdam was dan wel goeddeels gespaard voor bombardementen (sommigen die contact hadden met God, zeiden vanwege het Mirakel dat er ooit was gebeurd), maar de Jodenbuurten, waarvan de bewoners met hulp van politie en openbaar vervoer waren weggesleept naar de gasdood, waren in de ijskoude hongerwinter van ’45 goeddeels gesloopt door mensen die op zoek waren naar hout voor de noodkacheltjes.
Er heerste nergens zo’n woningnood als juist in Amsterdam. Soms woonden man, vrouw en kind in één huurkamer, met het beddengoed overdag aan het plafond gehesen. Anderen huisden op een etage waar in de ramen het glas was vervangen door triplex of zelfs karton. Weer anderen woonden ingekwartierd bij vreemden die het geluk hadden gehad een grotere, ruime woning te hebben veroverd en nu hun privacy door strikt ambtelijke regelgeving zagen ingedamd.

Veel mensen woonden op elkaar. Amsterdam had daardoor iets van een dorp: velen kenden elkaar. Daarbij had de stad eigenlijk twee drukke, actieve centra: het Dembrandtplein met de Veedijk en de Lieuwendijk erbij, en het Grote Wagenplein. En dan had je nog de om de binnenstad liggende stadswijken uit vooroorlogse en nog oudere jaren, maar die telden nauwelijks mee. Daar kwam men op straat om boodschappen te doen en om naar huis of werk te gaan.

12

WAARIN *HUHHUHHUH*.

Vic en Annie woonden tweehoog op een etage van drie kamers aan de Peintuurbaan, vlak tegenover het Babouterhuis. Eén van die drie kamers was bezet door de hoofdbewoonster, de houdster van de woonvergunning, Vic's moeder.
En Annie raakte er al gauw in verwachting. Dat was wel niet de bedoeling, maar ja, condooms waren dingen waarover mannen heel discreet bij elkaar miespelden en grapjes maakten, je ging toch niet een drogisterij binnen om tegen de witgejaste winkelier (of erger nog: tegen een winkelmeisje) te schemerfluisteren: mag ik een onsje eh eh condooms van u? En dan als antwoord met stentorstem te horen: mag het een rubbertje méér zijn?
Nee, met elkaar vrijen betekende: voor het zingen de kerk uit. Vic maakte eens een grap, hij zei tegen Annie dat het een begin was van de komende ontkerkelijking van het land.

13.

WAARIN *SSCHRTTT*

De Slovenierswal.
Ze had toegegeven. Wat kon ze? Vic wilde het. En z'n moeder ook – en die was een grote, dikke spijker die je met geen mogelijkheid krom kon slaan. Vier trappen op. En dit is dus weer de zolder waar het straks zal zijn.
Ze loopt aarzelend enkele passen naar binnen over een roodbruin geverfde vloer van planken.
Voor het vuile raam dat op de gracht zou moeten kijken, hangt een wiskundig spinnenweb.
Er staan tegen de wanden rijen schilderijen met de ruggen naar haar toe.
Ze ziet een ijzeren bed met strakgetrokken dekens.
Een wankel taboeret staat voor een schildersezel.
En op die ezel een groot schildersdoek dat bijna klaar is: bij een jonge vrouw die onder een palmboom een tweeling zoogt, ziet Annie twee oudere

mannen, de een een exacte kopie van de ander, en tweemaal hetzelfde zelf-portret van de schilder, van Freek van Braak..
Op een vuilwit tafeltje zijn kwasten lijdzaam als kwezels in een glazen pot gezet en er ligt een palet dat tijdelijk zonder werk is.
De schilder heeft al die tijd achter in de zolderruimte gestaan, en alleen gekeken. Hij heeft vlekken verf op z'n handen, en draagt een alpino schuin op de grauwgrijze krullen. Hij doet een paar stappen naar voren en hij wijst Annie naar het schilderij: Tamar, zegt hij, was een Bijbelse weduwe. Haar schoonvader Juda vergat haar uit te huwen aan zijn andere zoon, zoals het gebruik was. Ze verleidde als hoer die schoonvader en gewon een tweeling. De man was vader en grootvader van die kinderen tegelijk: een dubbele taak als straf voor zijn verzuimen. Jozua 7, vers 15 tot 25. Die oren heeft, die hore. Die ogen heeft, die kijke.
Hij lijkt, vindt Annie, van lichtroze water, dunne limonade. Z'n ogen zijn bijna vloeibaar als van een zeug.
Ga op het bed, kleed je maar uit van onderen.
Hij raakt haar knie aan en spreidt dan haar benen.
Ik ben het daaronder niet, voelt ze, ik ben 'n ander, met in haar zoveel miljard cellen al gegroeid als op de hele aarde mensen leven en sterven.
Hij haalt een vlammetje van een Imco aansteker langs een breinaald.
De toekomst ligt op bed. En zal vermoord.

14.

WAARIN *HHHHHHHHH*

Slovenierswal.
Vic wacht buiten. Hij brengt Annie die 'n vloeibare egel in haar onderbuik voelt, zorgzaam thuis. Vic is een grote lul.

15.

WAARIN *RRRRRRRR*

De Recuerdos de la Alhambra van Francisco Tárrega was door dat tremolo heel moeilijk te spelen. Vooral dat steeds weer terugkerende tremolo vormde een probleem, zowel qua techniek als interpretatie. Vic had het na die abortus in z'n hoofd gezet het net zo lang te oefenen tot hij het perfect kon spelen. Dan en nacht klonk de gitaar.
Z'n moeder sliep met oordopjes. Annie sliep met oordopjes. Hij kwam niet meer in bed. Wilde hij haar weg hebben? 's Morgens om een uur of vier stopte hij pas met z'n muziek en dan ging hij een paar uur op de vloer van de huiskamer slapen, met z'n benen schuin omhoog: z'n voeten op de bank.

Dat was goed voor acht uur slaap, had een bevriende psycholoog hem verteld. En verder dronk hij de hele dag koffie: hij moest op z'n werk natuurlijk wakker zijn. En dat gebeurde allemaal vanaf dat ze die abortus had ondergaan.
Na een tijdje vertelde Loudi haar dat hij weer in die melkinrichting was gesignaleerd, meer dan eens met een mollig lachebekje. Maar op een nacht kwam hij onverwacht in bed, greep haar. drong bij haar binnen en bleef tijdens het zingen in de kerk.
Weer huisarts Vergeer. Weer een konijn. Kobus de tweede.
En nu wilde ze het kind laten komen. Ze had genoeg van die breinaalden. Van die hypocrisie.

15.

WAARIN *FLUHH*

Vic's moeder die meestal niet zoveel zei, stond met Annie in de keuken. Terwijl ze het gas aanstak onder een fluitketel met water dat warm moest worden voor de afwas, zei ze: ik hoor van Vic dat je een kind verwacht. Maar hij wil het niet, ik ook niet, we hebben er trouwens hier geen ruimte voor. En dan al dat gejank 's nachts en die stinkende Teddy-luiers die steeds maar moeten worden gewassen en die je op het wasbord moet schrobben. Nee, das niks voor ons, nu. Ik zou het maar weg laten maken.
Nee, zei Annie, ik laat het komen.
Jaja, en later, als het kind eenmaal geboren is, jij werkt, Viv werkt, en ik heb het huishouden hier. Wie zorgt er dan voor het kind?
We nemen gewoon een oppas.
Nou, nou, wat een luxe. Mevrouw is miljonair.
Ze deed het gas uit onder de fluitketel en goot het lauwe water in het afwasteiltje dat klaar stond in de gootsteen.
Annie nam een rasp en een blok Sunlight zeep en raspte zeepschilfers in het afwaswater.
Ze voelde zich heel blij dat ze haar eigen zin had doorgedreven. Het kind zou er komen.

16.

WAARIN *BLèèèRKK BLèèèRKK*

Twee dagen later, het was Allerheiligen en Katholieke mensen konden vrij krijgen om deze feestdag te vieren (Annie was wel niet Katholiek, maar ze had toch vrij: ze werkte op afroep), kwam ze in de keuken schoonmoeder tegen bij een wasmand vol was.

Hij is te zwaar, zuchtte ze, kun je me helpen ‘m naar de wasvrouw te brengen? ’t Is hier vlak achter, in de Billebrodstraat.
Ze sjouwden getwee. De drie trappen bij de wasvrouw waren het moeilijkst. De mand was zwaar, Annie vond: zwaar genoeg om te denken dat er een paar kinderhoofdjes onder de was waren verborgen door schoonmoeder. Expres. Maar waarom?
Schoonmoeder liep bovenaan en boog zich wat naar beneden, ze hield zich met een hand aan de leuning vast en met de ander sleurde ze de mand omhoog. Annie moest de mand boven haar hoofd houden, en zich tegelijk eveneens aan de leuning omhoog trekken.
Boven stond een wat morsige vrouw van rond zestig, een blauw schort voor. Zet ‘m hier maar neer, zei ze.
De beide sjouwsters bogen voorover om de mand op de overloop te zetten en toen Annie weer overeind kwam, kreeg ze een doek in haar gezicht gestopt. Chloroform? Ze zakte door haar knieën.
En toen was de wereld er niet meer.
De tak van de tijd hing zonder bewegen boven haar hoofd.
Het kloppen van haar hart, dat een halsketting was om haar hals, gebeurde buiten haar aanwezigheid.
Haar bloed, die rode rivier, voer ongemerkt door de bedding van haar leven. Erboven ademde haar adem langzaam en langzaam.
Haar ogen zagen geen kiertje licht.
Haar oren hoorden geen kraakje geluid.
In haar mond, tussen kiezen en wang, kleefde nog een bitter vodje van het chloroform.
Haar buik voelde het metaal niet dat binnendrong en het kleine propje cellen doorstak.
En toen, ineens, zagen haar ogen een lamp die boven haar het licht aandeed. Er was weer adem die over haar nauwelijks geopende lippen streek.
Haar spieren bewogen millimeters van een loodzware muur weg.
En er stak pijn, scherp als een dolk op haar zachte keel, tussen haar benen, in de onderbuik van haar liggen op een tafel.

17.

WAARIN BLÈÈÈRKK BLÈÈÈRKK

De wasvrouw propte watten in Annie’s pijn, onder Annie’s pijn.
Schoonmoeder improviseerde van een rulle handdoek een soort luier.
Er was bloed, wist Annie. De sluisdeur sloot niet goed meer.
Toen beurden de beide vrouwen haar bovenlichaam overeind en hielpen haar van tafel. Voetje na voetje schoof ze door de kamer. Gaat het, vroeg schoonmoeder. Ze antwoordde niet, ze schudde haar hoofd niet, ze knikte

niet. Haar benen waren van was onder de pijn die haar een vreemde voor zichzelf maakte. Wat hadden die vrouwen met haar gedaan? Langzaam begon ze te beseffen. Ze was verdoofd met chloroform: de smaak ervan smaakte nog vaag in haar speeksel. Er was gewoeld in de onderbuik van haar ziel. En het was niet goed gegaan. Niet goed gegaan.
Gesteund door haar schoonmoeder strompelde ze naar huis.
Vic kwam tussen de middag thuis.
Ik bel meteen de dokter, zei hij.
Nee, nee, niet de dokter, kreunde z'n moeder. Die haalt er de politie bij en dan gaan we voor schut.
Daar gaat het nou niet om. Het gaat om haar leven.
Huisarts Vergeer onderzocht haar. Schreef een recept. Ze heeft zich laten aborteren, jammerde schoonmoeder. Ze kwam thuis, vol bloed.
Ze zal het deze keer met veel rust nog wel overleven, zei de dokter, maar een volgende keer…
Hij deed z'n tas dicht en keek moeder en zoon aan. Er zat waarschuwing in z'n ogen. Wat was er gebeurd? Hij bracht z'n gezicht tot vlak bij dat van Annie. Rust, meisje, veel rust, veel slapen, zei hij. Rook hij een vleugje chloroform? Het was te vaag.
Na zowat twee maanden was Annie weer fit op de been. Ze kon zelfs weer lachen met haar groene ogen. Na een jaar was ze, was ze zwanger.
Annie en Vic trouwden, heel sober. Ze gingen met een taxi naar het stad-huis. Daar stonden de getuigen en moeders te wachten. Na afloop gingen ze lunchen in de Kamstraatse Bersteborrel.
Het kind kwam. Een jongen. Iwan.

18.

WAARIN C wordt C

Dick Venster had het na een jaartje aardig voor elkaar. Naast de brede, donkergroene voordeur van een vroeg-achttiendeëeuws pand aan de Weidsegracht was een koperen plaat bevestigd met erop:

C wordt C
Couture wordt Confectie

Beneden was de receptie, en nadat Anja daar een tijdje had gezeten, was ze nu vervangen door Loudi. Achterin de gang met grote marmeren tegels was het directiekantoor: daar stonden twee bureaus, eentje voor Dick en eentje voor zijn zoon (maar die was heel weinig aanwezig). In het souterrain was een kamer voor Annie, waar ze zich kon kleden en opmaken: vlak ernaast

was een grote serre in de tuin gebouwd, wel twaalf meter diep. waar geshowd kon worden.
Op eenhoog had vast en zeker in een vroegere eeuw een huisvrouw met haar Martha de linnenkast met haar uitzet in ogenschouw genomen: wat moest gewassen, wat gestreken? Later had haar man zich naast haar in het hemelbed begeven, kreunend had hij haar bekend. En later had zij, in die kamers op eenhoog, de kinderkamer naast de slaapkamer, het kind gewiegd in haar armen, terwijl ze een liedje zong:

Ach, myn lieve wigt,
het suyver sonnenligt,
straelt vvt uw ooghen

Nu waren er twee ruimtes voor Annie, de ene werd gedomineerd door een tekentafel, de andere door kledingrekken, een grote hangkast en een tweetal naaimachines.
Tweehoog, waar wellicht Martha had geslapen in haar eenvoudig meidenkamertje, borg een fotostudio met doka, waar een grijze free lance fotograaf Geert Woenden nogal eens met z'n assistent Lo van Tooh werkte (die was werkstudent).
Op de derde verdieping bevond zich onder meer het kantoor van Harry van Schotendael, hij was een soort scout, of minder aardig gezegd spion.
Het ging zo. Het bedrijf zocht, vooral in het Oostblok en India, naar modeontwerpen die er speciaal voor de elite daar werden vervaardigd in Westerse stijl. Die spoorde Harry op en maakte er ongemerkt foto's van: de camera nooit in de aanslag (die slingerde als bij een toerist altijd om z'n buik) en een hoestbui om geen enkel geluid van het fotograferen te laten horen. Na het ontwikkelen en afdrukken kopieerde hij de vaak bewogen fragmenten in z'n hotelkamer op papier, waarbij hij trachtte het geheel als het ware uit de fotostukjes te reconstrueren. Die nam hij mee naar C wordt C. Daar werden ze door Annie in overleg met Dick geselecteerd, aangepast qua stijl, stof en verwerkbaarheid en dan aan modemagazijnen verkocht als confectie.
Annie showde de modellen voor belangstellende modemagazijnen, Geert fotografeerde voor de publiciteit.
Het uitvoeren van de vaak grote orders werd ondergebracht bij ateliers in vooral ontwikkelingslanden.
Annie was het 'gezicht' van C wordt C. Ze was de enige mannequin, ze was het enige fotomodel. En ze was niet in vaste dienst, maar op een contract dat een minimumgarantie inhield: elke maand kreeg ze een bepaald basisbedrag, of ze nu werkte of niet. Ze werkte op afroep en kreeg elke klus apart betaald.

Zo had ze nog aardig wat vrije tijd om Iwan gezelschap te houden en te verzorgen. Een kinderoppas was lang niet altijd nodig.
Schoonmoeder had intussen een vriend gekregen, een dikke, kale vertegenwoordiger in delicatessen, en was met hem gaan samenwonen in Apeldoorn. Annie en Vic kregen van Bureau Huisvesting een woonvergunning en beschikten nu over al de drie kamers: woonkamer, slaapkamer, kinder-kamer voor Iwan.

19.

WAARIN *TTTSSSSS*

Annie beklom de vier dunne trappen van het huis aan de Doventoon. Harry wachtte haar boven op. Hallo, zei hij, kom binnen.
Harry vertrekt morgenavond met het vliegtuig naar India, had Loudi gisteren aan Annie verteld. Hij blijft een hele maand weg en dan zit ik alleen. Ik wil 'm nog een gezellig afscheidsetentje geven. Kom je?
.Loudi was aan het aanrecht bezig, dat op de zolder tegen de twee zolderkamers was gebouwd. Binnen, aan de eettafel, zat tot Annie's verrassing Lo. Kreeg zij die jongen als gezelschap, als tafel(eh)heer?
Lo was dan wel tweeëntwintig, wist ze, maar hij was nog steeds een kind. Hij studeerde cybernetica en was erg goed. Maar hij was nog een kind, een wonderkind dan wel, maar toch een kind. Dat kwam, vermoedde Annie, door z'n vader: een gescheiden kinderrechter; Hij had als een dictator of de jongen opgevoed. Discipline! daar draaide alles om. En duidelijke straf: jammer dat ik je niet in een cel kan krijgen, maar een kast is ook goed. Annie had het idee dat Lo door al die dominantie afgeremd was: hij zag er veel jonger uit dan hij was, z'n stem had iets jeugdigs, z'n grapjes ook. Hij was een soort schootbeertje. Maar studeren kon hij. Cybernetica, dat is the science of the message, zoals Wiener ooit in basiswerk The human use of human beings schreef, had weinig geheimen voor hem – hij had er zelfs al in wetenschappelijke bladen over gepubliceerd.
Ze aten erwtensoep en stamppot boerenkool met worst (en een kuiltje voor jus, mosterd en azijn). Echt Hollands, zei Loudi tegen Harry, dat zul je in India niet krijgen.
Toen het toetje, griesmeelpudding met bessensap, op was, nam Harry afscheid. Ze hoorden hem de trappen afgaan. Beneden sloeg de voordeur dicht. En onmiddellijk schoof Lo z'n stoel naast die van Loudi en begon met haar te vrijen. Annie wist haar verbazing te beheersen.
Maar toen hij Loudi's bloesje openknoopte en er een borst te voorschijn sprong, stond ze op, trok haar jas aan en nam afscheid.

Buiten, op de tramhalte van lijn 1 vlak voor de deur, sloeg de winter haar in het gezicht. Ach ja, dacht ze, wat wil je als je vriend er steeds een maand of zo uit is.

20.

WAARIN *ZWIEZWP*

Er was een tijd dat de Vroede Vaderen, die Hoge Beheerders van de stad, zo verstandig waren geweest hun Amsterdam zoveel mogelijk van het verkeer op wielen te verlossen. Aan de rand van de stad kwamen enkele wagennpleinen, waar de koetsen konden parkeren. Na een tijdje bedacht een ondernemende stedeling de toeslee om aan die regeling te ontsnappen: in plaats van wielen gebruikte men sledeijzers.
De mensen gingen overstappen. De koetsiers bleven vaak achter. Om hun wachten te korten ontstonden er bij de wagenpleinen enkele cafés eh koffiehuizen, waar de koetsiers hun karige verdiensten deels konden achterlaten.
Op het Grote Wagenplein vestigde zich onder meer Reinier Vlijnder met een eenvoudig lokaal: tafeltjes met elk vier stoelen er omheen, een soort keukentje erachter om koffie, thee en zoete melk te bereiden en wat eenvoudig eten te maken. Twee kelners liepen er, in groen gekleed.
Er was geen enkele luxe. Zelfs gazets lagen er niet. Maar de prijzen waren laag en de formule van soberheid had succes. Op een dag besloot hij dat hij moest uitbreiden. De lokaliteit was echter opzij en achter helemaal ingebouwd.
Hij vond in een zijstraat van het plein een ruimte en er kwam een tweede Vlijnder koffiehuis.
Een honderd jaar later was het plein er nog wel, maar de koetsiers en hun geparke3erde koetsen waren verdwenen. Het plein lag nu ook niet meer aan de rand van de stad: die was met grote woonwijken uitgebreid. Er hing een namaak-Parijse sfeer op het plein, die mannen met hoge hoeden en vrouwen met boa's aantrok. Het was bon ton geworden er een gelegenheid te bezoeken, elkaar te zien, te groeten zelfs.
Het eerste koffielokaal van Vlijnder was niet veel veranderd, alleen waren de wanden bruin geworden van de toeback. Hier kwamen de jongeren en ouderen die niet veel geld hadden uit te geven. Soms zag je er een Hollandse bohémien.
De tweede lokaliteit heette nu Deux. De inrichting was veel luxueuzer geworden, de prijzen waren hoger, aan de wanden hingen wat posters van Aristide Bruant en er s[eelde soms een musicus. Zelfs kwam de fameuze Eduard Jacobs er eenmalig optreden met z'n veelbesproken chansons over prostitutie en impotentie. Z'n mooiste tekst was wel die van een zeekapitein

die een huwelijksadvertentie had gezet, een reactie kreeg en in een van zijn brieven aan de vrouw schreef:

Jij schijnt me een heel aardig vrouwtje,
maar toch niet voor een zeekaptein:
die houdt wel van een lekker boutje,
jij schijnt me een droge schar te zijn.

Het verwondert u dat in mijn schrijven
ik om geen portret u vroeg.
Da's niet nodig bij de wijven,
hun brief is al portret genoeg.

Tegen het eind van het Interbellum tussen Wereldoorlog I en II kreeg koffiehuis Vlijnder een bar en een terras. Deux werd geleid door een zetbaas die in het artistieke leven van de stad z'n doelgroep zag. Een aantal echte kunstenaars, bedacht hij, zou veel kijkers aantrekken, die graag geld uitgaven en de kunstenaars ook zouden trakteren. Hij begon met een dichter aan te trekken en hem de hele dag gratis te drinken te geven.
De approach werkte en in Wereldoorlog II werd het café al gauw door al die kunstenaars een verzetscentrum.
Toen het weer vrede werd, groeide de faam van het kunstenaarscafé tot ver buiten de grenzen, mensen als Sartre, Thomas en Klaus Mann, Benjamin Britten kwamen er als ze in Nederland waren.
De dichter, langzamerhand gedegen doordrenkt met alcohol, was er nog steeds. De kijkers, vlooien genoemd, gingen zo dicht mogelijk bij hem zitten om alles te horen wat hij zei: gezegdes kon een anekdote worden.
Jij hebt een trut als een fietsenstalling, zei hij tegen de prachtige vrouw van een advocaat. Het paar vond dit te ver gaan, rekende af. En hij riep hen na: hé, mag ik mijn fiets terug.
Bij een andere bezoeker, die naar het toilet ging en z'n zakje met Broodjes van Kootje even onbeheerd achterliet, at hij snel alle beleg op en deed er z'n kunstgebit voor in de plaats.
Een vrouw keek hem eens verbijsterd aan. Hij kraakte tegen haar: ziet u een liggend naakt in mij?
Maar hij maakte prachtige gedichten. Twijn leerde er wat uit z'n hoofd. Zoals (eens proberen?):

Liefste der zekerheden:
beminde onzekerheid.
Noch boven noch beneden,
van alle zijn bevrijd,
diep aan u uitgeschreid

en aan u uitgeschreden,
zijt gij mij zang en bede
in alle eeuwigheid.

Zoiets… (nou, cooruit).
En wie zulks doet, màg.

21.

WAARIN TEDDETETTET

Wat doet een jongen van tweeëntwintig, die nèt in de stad is komen wonen? Natuurlijk eerst een kamer huren – en dat lukte in de Indonesische Buurt. Vervolgens gaat hij z'n omgeving verkennen. Hij moet toch minstens weten waar hij z'n boodschappen kan doen. Hij vond de Happermarkt. Hij hoorde er echt Amsterdams, maar ook ABN – en hij besloot er op te letten dat hij snel z'n accent zou kwijtraken dat hij tijdens z'n opvoeding had opgedaan in die kleine stad in het rivierenland, waar z'n vader ambtenaar van de Burgelijke Stand was.
Toen hij meende z'n buurt wel een beetje te kennen, stapte hij op lijn 9. Hij zwierf door de Rijenkorf – hij keek op de radio- en de muziekafdeling (jammer dat ze geen fototoestellen verkochten, voor het publiek dan: hijzelf als aankomend persfotograaf was op de professionele winkels aangewezen), de levensmiddelen met o.a. Franse kazen waar hij nog nooit van had gehoord, hij dronk een kopje koffie in de lunchroom. Hij ging met de liften op en neer en hij voelde zich zo sjiek als nooit tevoren.
Daarna ging hij de Samstraat in op weg naar… jaja. Links zag hij een Chinees eettentje van Tante Lia. Het was er niet duur, bami 75 cent, en hij had nog nooit Chinees gegeten.
Daarna wandelde hij over de Wallen. Het was er nog niet druk, veel stoelen achter de ramen stonden leeg. Meestal waren het wat provinciale vrouwen die hem wenkten. Eén keer zag hij een heel mooi meisjes zitten. Maar dat was natuurlijk een lokkertje. Als je daar naar binnen ging, bedacht hij een beetje fantasierijk, dan vingen een paar van die pooiers je op. ze sleurden je broek naar je enkels en dan moest je met een of andere boerse tante naar bed. Nee, dank je wel.
Later die avond kwam hij op de Veedijk terecht. De avond had de lichten al een uurtje aan. Uit een open deur kwam jazzmuziek. Hij liep naar binnen. Rechts was meteen een lange bar. Zou hij daar een plaatsje zoeken?
Hij keek rond, liet alles op zich inwerken. Er stonden veel mensen om hem heen. Achterin de zaak klonk de jazz en over de bezoekers heen zag hij dansen.

Hij stond er nu toch wel zo'n tien minuten, en nog steeds was er geen kelner bij hem gekomen. Hij besloot naar de musici en de dansers van dichtbij te gaan bekijken. Op een klein podium speelden vier zwarte jazzmuzikanten: een klarinettist, een saxofonist die ook trompet speelde, een drummer en een gitarist. Voor het podium danste een tiental negers met hun dames (en waren dat hoertjes?).
Hij ging aan een tafeltje zitten en meteen kwam er een kelner, wat hij wilde drinken.
Toen hij een uurtje later weer buiten kwam, las hij de naam van het jazz-café: Ebenova. O ja, daar had hij iets over gelezen, ja, dat was een naam die nota bene door de grote schrijver Simon Vestdijk was bedacht – die had er een prijs mee gewonnen, stond in de krant.
Hij wandelde door winkelstraten. Overal waren de winkels wel dicht, maar de lampen in de etalages stráálden.
Hij moest voortmaken. Hij had iemand gevraagd naar waar hij op lijn 9 kon stappen. Rechtuit, lijn 7 op het Grote Wagenplein en dan overstappen.
Op het terras van Vlijnder riep iemand hem. Twijn! Niet te geloven, dat was Timmers van de HBS. Die zat in gezelschap van een jong echtpaar.
Kom erbij zitten, zei Timmers en stelde Twijn voor.
Maar nee, jammer, hij moest de tram halen. Het echtpaar keek hem na, terwijl hij naar de halte rende en nog net op de treeplank wist te springen voordat de tram ging rijden.

22.

WAARIN *AMAIAMAI*

De stad beviel hem. Er leefde. Er liefde.
De volgende dag ging hij alsof hij een toerist was, naar het Rijkmuseum. Hij stond in een rij van kwakende Amerikanen (Wwwwhyyy emsterdeeem? i=It's quiiite allriiight. So you've been to Le Canard too?) en na een kwartiertje kwam hij in zalen vol portretten uit oude eeuwen: hij vond het eigenlijk galerfijen vol ziekelijk narcisme. Hij zag schuttersstukken en het was al niet anders: hier zijn we, stoer en denk erom! Hij zag landschappen die van hun leven niet in welke flora ook pasten : schilders schilderden vroeger niet buiten, wist hij, omdat de tubes verf nog niet bestonden, de schilders maakten alle verf nog zelf met een stamper en zo.
En al die schilderijen waren duur… dúúr! Je moest toch wel een psychopaat zijn om voor zo'n stukje linnen met verf tonnen of miljoenen te willen betalen. Maar ja, rijke mensen waren afwijkingen. Waarvan? Van alle arme mensen op de wereld – en dat waren de meesten. En alleen door hun geld, hun belachelijke macht, konden de rijken zich handhaven buiten de gestichten, waar ze eigenlijk hoorden. Ze lieten bankbiljetten drukken en

zeiden dan tegen anderen: deze papiertjes zijn veel waard. Ze gingen op veilingen zitten en zeiden dan tegen zichzelf:dat aardige doekje, daar bied ik niet een tientje voor, maar een ton – want dat heb ik zo afgesproken. Nee.
En toen liep hij naar het Grote Wagenplein en stapte bij Vlijnder binnen. Hij bestelde en even later stond er een fors Brouwersglas met welgetapt donker Münchener bier voor hem.
Hij keek om zich heen.
Het was midden in de middag en er waren weinig bezoekers. Er hingen wat gezette middelbaren aan de bar, er zat een enkel jong stelletje aan een tafeltje met elkaar te rommelen: dun kusje, handen die over elkaar streken, glimlachjes boven de sinassen. Duivinnetje, doffertje. Op het terras buiten zat een man met lange haren half te slapen achter z'n verschaalde pils.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Het heeft je naar de wereld geleid, waarin je steeds meer jezelf lijkt te worden. De beelden van de straten, de plukken mensen overal, de beate glimlachjes en de uitgesproken plannen, de nietsbetekenende conversatie, het overspringen van voelen… al die beelden maken jezelf, zoals stenen kerken het ijle geloof beelden. Het dier van de tijd groeit in je: over een paar jaar, twee of drie, komt dat geteisterde, maar lachende lichaam van je op het hoogtepunt. Je bent nu nèt drieëntwintig, Annie.

23.

WAARIN *MMMMMM*

En toen kwam het meisje van gisteravond laat binnen. Ze liep meteen naar hem toe.
Zo, zei ze, ik dacht wel dat ik je hier zou vinden. Dit is natuurlijk je stamcafé.
Nee hoor, gisteren was ik hier voor het eerst, Ik woon nog maar pas in Amsterdam.
Mag ik bij je komen zitten, Twijn? Twijn van Twiel heet je toch?
Ze ging zitten.
Ik was hier gisteravond ook voor het eerst.
Ik heb gisteren je naam niet goed verstaan, in al de haast die ik had.
Ik heet Annie. Annie van Lingen. Je hebt je tram nog gehaald?
Ze draaide zich naar de kelner.
Mag ik een Perl alsjeblieft
Twijn vroeg zich af. Wat was dit? Ze was heel erg mooi, maar dan ging zo'n schoonheid toch niet bij hem zitten? Bovendien, ze had een man, dus… wat moest ze hier bij hem?

Ik was hier al eerder vanmiddag, maar je was er niet. Ik wil je namelijk iets vragen, maar dat kan nou niet doorgaan, want je kent het hier evenmin als Vic en ik.
Wat wou je dan vragen?
Nee nee, het kan niet doorgaan.
Zeg het nou maar.
Nou, Vic en ik hebben gehoord dat het zo leuk is, hier verderop bij Deux. En vooral op zaterdagavond. We zouden het graag daar eens willen meemaken. Maar we zijn maar eenvoudige mensen en we durven niet. En ik had jou als stamgast willen vragen of je met ons naar Deux zou willen gaan.
Maar je bent dus geen stamgast.
O, maar dat geeft niet. Ik heb durf genoeg.
Ja, Twijn durfde wel met zoveel schoonheid aan z'n tafeltje.

24.

WAARIN *RABARBERBARRABAR*

Het was iets over half tien. De mensen zaten nog in de bioscoop. Er was nog plaats in Deux. Ze gingen op een bank aan de stamtafel: die herkenden ze, want die was groter dan de andere ronde tafels. Vic zette zich aan de ene, Twijn aan de andere kant van Annie.
Annie nam een fladderak, Vic en Twijn begonnen aan de Zeer Oude Genever
Héééé, ineens voelde Twijn onder tafel hoe de hand van Annie over z'n dij streek.
Vic keek naar al die mensen die geleidelijk het café vulden, staand, hangend aan de bar, zittend aan tafels. Geroezemoes groeide, de ademlucht werd steeds blauwer van de tabaksrook.
De hand verdween weer, maar kwam terug onder z'n colbertje, laag op z'n rug.
Wat? Wat? Straks zag Vic het, kreeg-t-ie gedonder. Maar gelukkig kwam Timmers bij Deux binnen.
Roel, riep hij, en even later zaten Roel Timmers en Vic met elkaar in de praat.
Het gevaar week.
De hand ging wel een kwartier door. Annie keek naar hem als ze iets tegen hem zei, maar niemand kon aan haar zien dat… Ook hij wist zich te beheersen.
En toen was het over. Misschien omdat het te druk werd: er kwamen allerlei mensen aan de tafel zitten, de stoelen en krukjes drongen tegen elkaar.

25.

WAARIN *MMMMMM*

Na sluitingstijd waren ze meegegaan met een stelletje waarmee ze in Deux kennis hadden gemaakt. Dat woonde vlakbij op een zolder boven de woning van haar ouders. Hij was leerling=journalist bij Het Parool en zij vertaalde Amerikaanse verhalen voor weekblad De Spiegel. Maar, vertelde ze, die verhalen hadden voor Nederland geen auteursrechten, dus ze paste ze een beetje aan Nederlandse omstandigheden aan en zette er haar eigen naam onder – dan kreeg ze er vijfenzestig gulden voor, een vertaling zou haar maar vijfendertig gulden opleveren.
De nacht was een reusachtige inktvis die over de stad lag.
De tramdraden zoemden. Er zigzagde hun een man tegemoet die eenkennig dronken een lied probeerde te zingen: ze zeggen dat ik een schoo-hoo-jer ben. Het lukte de drie hem te ontwijken.
Op een plein, vlak voor de grote spiegelruiten van een warenhuis, dansten een lange slanke vrouw in een lange rok, met opgestoken haar, met klepperende castagnetten, en een man wiens haar en wenkbrauwen zwarte accenten waren, een flamenco in het geelwitte licht van de straatlantaarns.
Hier en daar zagen ze hoe een melkboer in een wit of bruinig jasje z'n wagentje voorttrok en flessen maanlicht uitzette in de portieken of op de stoepen van bewustelozee huizen.
In een tuin ontwaakte een vogel, omdat de hemel gloeide, en dacht: 't is dag, en hief het kopje en floot, maar eer het z'n vaak'rige oogjes gans ontsloot, was het weer donker en slechts droevig vloeide door het sluim'rend geblaart' een zwakke klacht.
Plotseling trok Annie Twijn in een portiek en begon hem te zoenen. Gewoon op de lippen. Maar toch. Vic stond een paar meter verderop stil en wachtte. Hij zei niets toen ze weer bij hem kwamen. En zo gebeurde het nog een paar keer.
En Annie zei: Twijn moet maar bij ons blijven logeren op de bank, we kunnen hem niet helemaal naar Oost laten lopen, hij weet niet eens de weg. Dat gaat best, protesteerde Twijn, ik volg gewoon de tramrails – maar nee, Annie hield vol.
Ze kwamen veel te laat thuis. Er lag een briefje van de oppas dat ze naar huis was, want dat ze morgen weer vroeg op moest. Annie liep de kamer van Iwan binnen. Even later riep ze zachtjes Twijn en die zag een jongetje van zo'n jaar, anderhalf jaar liggen in een zelfgetimmerd ledikantje.
Iwan werd wakker van het licht. Hij begon te huilen. Vic kwam er ook bij, en wat hij en Annie ook probeerden, een fles, wiegen, voor hem zingen, hij bleef huilen.
Ga maar even de kamer uit, zei Twijn, laat mij het maar eens proberen. Ik

ben een vreemde. Hij boog zich over het bedje met Iwan.
Iwan, zei hij, je bent nu, denk ik, tegen anderhalf jaar en dan ben je geen baby meer. Dan word je een kleuter, een peuter. En dan is huilen helemaal niet meer zo goed voor je. Ik weet het, want ik heb het allemaal gehoord van je oom Freud. Die heeft me uit z'n boek Das Kind und sein hoilen voorgelezen. Trouwens, oom Jung, die toch vaak kibbelt met oom Freud, is het wat dat huilen betreft helemaal met hem eens. Huilen is helemaal niet goed voor je. Je verdringt je zwijgen. O ja, en dan is er die gezellige neef Adler. Ik heb laatst nog een biertje met hem gedronken. En weet je, Iwan, wat hij zei? Der Iwan moet maar eens ophouden met al dat gehoil, daar krijgt hij een minderwaardigheidscomplex van.
Intussen was Iwan gestopt met z'n lawaai en keek, op z'n rug liggend, met grote mogen naar Twijn wiens gezicht daar boven hem hing. Hij kwam onder de indruk van zoveel familie, van zoveel ooms die allemaal verstand hadden van huilen: veel meer dan hijzelf.
Daar kon hij niet tegenop.
Hij sloot z'n ogen en viel in slaap.

26.

WAARIN *WWWWWWW*

Twijn lag op de bank en dacht na. Het was allemaal heel vreemd geweest. Hij begreep er niet veel van. Een vrouw die getrouwd was, en met hem vree terwijl haar man erbij was… ze was heel mooi en precies zijn type. Maar om nou hiermee verder te gaan… Hij zat bovendien nog altijd met Treesje in z'n gedachten. Om die situatie met haar te ontvluchten, was hij naar Amsterdam gegaan.
Treesje, ach, Treesje. Ze was een jaartje terug naar z'n geboortestadje gekomen voor een baantje bij het spoor, en ze had een kamer gehuurd bij zo'n echte hospita: een vrouw van een stuk in de vijftig, breed in de heupen, luid in de stem, een onplaatselijk accent, een door de wind uitgewoonde huid, en de hele dag in de weer om op haar huursters te passen.
Hij had Treesje leren kennen toen ze een feestje gaf en een vriend hem meenam daar naartoe. Ze had de hele avond gedanst, niets tegen hem gezegd. In de kleine uurtjes, iedereen ging naar huis, had ze echter aan Twijn en z'n vriend gevraagd of die nog even bleven.
'n Paar dagen later kwam hij haar in de winkelstraat van het stadje tegen, ze waren ergens koffie gaan drinken en ze had hem te eten genodigd.
Hij had voor het eerst van z'n leven spaghetti met ragoût van cantarellen gegeten. Ze leerde hem, soms proestend van het lachen, hoe hij de slierten pasta om zn vork moest wikkelen. Hij deed expres onhandig, want als hij deed of hij het niet kon, duurde het plezier langer. Hij vond haar met haar

blauwe ogen en met haar korte blonde haar, waarover een roodachtige glans lag, heel leuk.
Daarna kwam hij vaak bij haar langs. De hospita liet duidelijk haar ongenoegen daarmee blijken: ze was kortaf als ze hem open deed, en soms klopte ze zelfs bij haar aan als hij er was, met een smoesje: o, ik heb hier nog een brief, die is vanmorgen bezorgd. Ze spaarde kennelijk brieven. Ook deed de hospita beklag over hem bij de ouders van Treesje, als die 's een keer op bezoek kwamen. Haar vader was arts, haar moeder had een eigen bedrijf. Die luisterden ernstig naar de Groningse, zeiden ja en ja, zozo en zeker zeker, en stdeln hun lachen uit tot later. Twijn kon geen kwaad bij hen doen. De moeder ging zelfs een keer alleen met hem op stap in de naburige universiteitsstad.
Toch ging het door die situatie uit met Treesje. er was onrust, irritatie, ruzie.
'n Paar weken later ontdekte hij dat hij nog foto's had van Treesje en haar ouders, uit een fotoreportage die hij had gemaakt: Op bezoek in onze stad. Hij deed ze in een envelop en toen hij aanbelde en hij vroeg of Treesje thuis was, zei de hospita: 'k zal 's kaajken. Ze kwam terug met een groot keukenmes: ajje nog een keertje komt, ga je dur an. Hij gooide de envelop naar binnen en vluchtte.
Kort daarna hoorde hij dat Treesje een poging tot zelfmoord had gedaan – die was echter mislukt en ze was opgenomen in een inrichting.
Treesje was nog steeds met veel pijn in hem aanwezig. Nee, Annie deed hem en ''t was gek, deed hem helemaal niets.
Die zondagmiddag, toen Vic nog in bed lag, zat Annie met Twijn in de huiskamer koffie te drinken.
Kom me dinsdagavond halen, zei ze.
Nou, zei hij, liever niet, je bent getrouwd.
Maakt niks uit, hij heeft een vriendinnetje, al een paar jaar. Ik wil gewoon wat met je wandelen en wat praten.
Goed, acht uur.
Die dinsdagavond stond Vic boven aan de trap, en riep naar beneden: veel plezier samen.

27.

WAARIN BLÈÈÈRKK

Onder het afdak van de zomerbomen stonden ze op de Weidsegracht, ze omhelsden en hun lippen raakten op elkaar. Toen wees ze naar een voordeur: ik werk daar.

Ze gingen zitten op de stoep van C wordt C, en zwegen. Een agent kwam langs, maar gaf geen bekeuring, want hij vond ze daar zo mooi op die zomeravondse stoep. Dit kon je geen landloperij noemen.
Annie begon zachtjes te vertellen. Verkrachting. Abortus. Schoonmoeder. Er kwam een zware deken over hen te hangen, voelde Twijn. Een deken die van hem was, die ontfermde, die beschermde. Wat mensen andere mensen kunnen aandoen. Hij zag het Bevrijdingsfeest, de ingestorte school. Hij zag de breinaalden en de Imco aanstekers. Hij rook de chloroform. Hij zag de schoonmoeder, in een dom kringetje van eigen belangetjes en o haar zoon. Hij zag de wasvrouw, ze was een hospita met een groot mes. Hij zag Treesje liggen, met haar ogen open naar de dood dichtbij. Hij had gemerkt hoe graag Annie lachte, ze had een prachtige, hartelijke lach die ieder voor zich innam, maar nu voelde hij hoe passief ze daarachter leefde, liep en lag. Langzaam groeide er een felle opstandigheid in hem. Hij wilde opstaan en als de gesmede profeet van Pablo Gargallo op de stoep z'n stem wild verheffen tegen ja tegen wie…? Perche? PERCHE?
Hij deed het niet. Misschien ook was hij het zelf, al die mensen: in hoeverre was die daad van Treesje niet zijn schuld? En was die opstandigheid eigenlijk tegen hemzelf, omdat hij zich niet beter kon maken dan hij was geworden. Schuld kan niet aanwijzen. Schuld is voor wie zich de schuld aantrekt. Hij sloeg z'n arm om Annie heen en zweeg: tegen Treesje omdat ze niet meer bij hem was, maar weggesloten – tegen Annie omdat ze dat hopelijk als een zwijgen vol begrijpen en medeleven zou zien.
En ineens wist hij: er zou nooit een man/vrouw verhouding tussen Annie en hem zijn. Wel een voortdurende verbondenheid, veel dieper, die ontstond omdat hij z'n verontwaardiging – die hij existentieel durfde te noemen – tegenover haar, tegenover haar in ieder geval, verdrong.

28.

WAARIN .....

Ze zaten te zwijgen op de stoep van C wordt C. Een minutieus, grijs net van schemer hing over de stad
Je zag overal de sterren: die hielden het net van millimeterse mazen omhoog. Daarboven in dat omgekeerde, diepe ravijn boven de aarde zag je een ivoorwitte troon zweven met de Goudeneeuwse God erop: als je goed keek, zag je z'n witte baard, z'n witte lange haren.
Twijn vroeg zich: was dat nou godbetere die God die toe had gelaten dat Annie… Dan was Hij de enige die had gezien dat het goed was.
De oude gracht was plotseling in een staat van nieuwgegraven. Een bergje overgebleven, droogbleek zand, waar een spade in stak, lag nog op de wal achtergelaten.

Er waren geen straatlantaarns. Het maanlicht dat PC Hooft zag op het Muiderslot, scheen ook hier op de schouders van de grachtenhuizen, op de hurkende stoepen, de geslepen keitjes van de kades en gleed het donkere water van de gracht in.
Het leven was schimmig.
Aan de overkant zagen ze iets schaduwigs dat op een eenhoorn leek. Er zweefde een engel, doorzichtig als water, boven de lichtgele hijsbalk van een wazig grachtenhuis. In het grachtenwater dreven onscherp witte zwanen, zwarte zwanen met rode snavels.
Er wandelden voor hen langs enkele vage mannen en vrouwen, de mannen toeback suighent, Nauwelijks hoorbaar klonk er een lied: Snachts rusten meest de dieren.
In een verte, misschien op een andere gracht, klonk gedempt de sirene van een 5 maal 4 auto: de politie.
Annie en Twijn zwegen en keken elkaar aan. Ineens voelden ze het beiden: ze hadden elkaar ontmoet. Ze zouden niet verder gaan met vrijen. Ze hadden elkaar voorgoed ontmoet.

29.

WAARIN TEDDETETTET

Hij zei tegen haar: Dit is the Kid. Z'n pseudoniem is Kid Dynamite en hij komt uit Suriname.
Ze zaten getwee aan een niet zo luxueus getimmerd tafeltje aan de rand van de dansvloer en ze dronken rumcola.
Ze luisterden, ze keken.
Het leek Annie even alsof er vaag een troon stond tegen de achtermuur van Ebenova: en daarop King Swing. Maar nee, het was een doodgewone, gekalkte muur en die kwam uit op ja op wat, in ieder geval op een grote najaarsavond.
De trompet klom met al z'n zilver omhoog en daalde dan weer en klom en daalde, klomdaaldeklom.
Er klonk even later het bijna nasale, maar toch wel vollere geluid van een tenorsax die als een grote, toch lichte vlinder fladderde rondom het oorspronkelijke thema.
Dat improviseren op een bekend thema pakt je aan, zei Twijn. Het brengt je andere gedachten, andere gevoelens. Je weet als je goed luistert: ik kan beter, heel anders en veel beter dan ik altijd heb gedaan. En als je zo denkt, zo voelt, gaan je spieren onbewust bewegen. Anders bewegen dan je gewoon bent.
Het drumstel is je tweede hart. Bij elke klop stuwt je hart een stoot energie je lichaam in. Het ritme van de drums versterkt dat, omdat je je ermee

graag identificeert. Het heeft iets dierlijks. Maar dierlijk is anders dan beestachtig: het is de natuur zoals je functioneert.
Die extra stoot energie die je krijgt, verandert je. De spieren gaan nu echt bewegen. De drums en bekkens stuwen je heupen. En voor je het weet, dans je.
Ja, ik voel het ook, lachte Annie. Ik zit hier te dansen.
Ze vond het allemaal prachtig. Ze voelde zich opgewonden.
Twijn bracht haar in de kleine uurtjes achterop z'n vorige week voor 20 gulden verworven fiets naar huis.
Daar zaten Vic en z'n halfzwager Corrie Janus aan de cognac.
Annie was een en al stem over wat ze had gezien en gehoord. Al die muziek, al dat dansen, al die swingende negers met hun blanke vriendinnen.
Eén zo'n stel was bij ons aan tafel komen zitten, vertelde ze. En toen ze hun glaasjes leeg hadden, hoorde ik hem zeggen:
You're so sweet. You're so pretty. I wanna sleep with you tonight. Dat was zo direct. Zo mannelijk. Daar kun je als vrouw eigenlijk geen weerstand aan bieden.

30.

WAARIN ????????

Twee dagen later stortte Annie op haar werk in. Ze viel flauw voor de make-up spiegel.
De fotograaf Geert die haar hoorde vallen, kwam aanlopen, zag en riep om Dick.
En Dick belde de huisarts.
Dokter Vergeer zette z'n lorgnet op, on-derzocht haar en schudde z'n hoofd.
Het is niet zo goed, zei hij, zeer lage pols, de temperatuur loopt vlug op, de adem is onregelmatig. Kan ik even bellen voor een ambulance?
Ze bleef drie dagen in het Wilhelmina Gasthuis. Een duidelijke diagnose kon niet gesteld. Het was iets met haar fagocyten, met haar witte bloed-lichaampjes: die waren er in ieder geval te weinig, en dat was van invloed op haar immuniteit. Het zag er niet goed uit.
Het enige dat men wist te doen, was medicijnen voorschrijven om de pro-ductie van die bloedlichaampjes te stimuleren, en vooral veel rust, onge-stoorde rust.
Anja en Dick besloten samen haar te verzorgen in hun bungalow aan de Utrechtsestraatweg.
Daar was het stil. Niemand anders dan zij twee mocht bij haar komen. Geen Vick, geen Loudi, geen moeder zelfs.

31.

WAARIN *AHUMZAG*

Twijn wist van niks. Hij kende Dick niet. Hij kende alleen Vick. En die was niet thuis, toen hij daar aanbelde en later nog eens aanbelde en later nog eens…
Hij liep aan de Weidse gracht het kantoor binnen met de stoep, waarop ze hadden gezeten: ja, Annie was ziek, maar we kunnen u helaas geen adres geven.
't Was vreemd.
Het duurde vier maanden en toen zag hij haar bij Deux, samen met een wat oudere man van tweede helft dertig.
Ze groette hem met een glimlach, maar ze kwam niet naar hem toe.
De twee zaten in het zitje naast de stamtafel, waar hij z'n pils dronk. Kelner Stan kwam en ze bestelde een crème de menthe (die hadden Twijn en zij 'leren' drinken voordat ze zo lang weg was: was dat een signaal van haar naar hem?). Haar gezelschap koos toen eveneens (hoorde dat zo?) voor zo'n likeur.
Stan riep de bestelling naar de barkeeper.
Op dat moment sloeg de man z'n rechterarm om Annie's schouder.
Ze keek even naar opzij, naar Twijn. Waarom: hulp, steun, of hij het goed vond?
Hij floot hun herkenningsdeuntje: I don't see me. En meteen pakte ze de arm en wierp (ja, 't was bijna werpen) terug, schold de man uit en die stond op, rekende af en verdween verslagen. Twijn ging naast haar zitten en dronk de crème de menthe, die Stan voor de verdwenen man bracht.
Ze vertelde hem wat er was gebeurd, al die maanden. Nee, hij had van niets geweten.
En die man? Die had ze pas leren kennen, via Harry.
Hij had haar mee uitgevraagd en ze waren gewoon naar een film geweest, The Seventh Veil, een reprise, toen bij Deux terechtgekomen. Dat vond de man dan wel leuk, daar naartoe te gaan, maar dan moest hij wel anoniem blijven.
Hij had een dubbele naam, hij stamde uit een familie die al meer dan een eeuw het Koninklijk Huis adviseerde en eigenlijk was hij een graaf, maar daar werd nog wat moeilijk over gedaan – in ieder geval kon hij zich met die status in principe niet in een 'kroeg' (hij zei: kroeg) als Deux tonen.
Daarom was ze niet naar Twijn toegegaan toen ze hem zag, want dan was de man meegekomen en had ze hem moeten voorstellen.
Alles koek en Deux.
O ja, en intussen was ze ook nog gescheiden.

32.

WAARIN *GNRRRRG*

Ze was het zich tijdens haar ziekte niet allemaal zo bewust geweest, maar ze was gescheiden.
Ze had post van een advocaat gehad via kantoor en Dick, ze moest tekenen dat ze niet aanwezig wilde zijn bij de rechter in de Verzoenkamer, en dat ze van alles afzag.
Ze had haar handtekening gezet.
Dick had wel gevraagd waar die post om ging, maar ze had gezegd dat het niet belangrijk was.
Dat vond ze logisch, want er was allang geen sprake meer van een huwelijk tussen Vic en haar
Dit was zuiver een formaliteit en daar wou ze een verliefde Dick niet mee lastig vallen.
Vorige week was ze voor het eerst weer in Amsterdam gekomen en ze logeerde bij haar moeder.
Ze vroeg natuurlijk meteen naar Iwan en haar moeder zei dat die ondergebracht was bij Corrie Janus en z´n gezin. Die had onverwacht voor de Voogdijraad gesteld dat hij, de halfbroer, beter voogd over het kind kon zijn dan Annie, want zij had verklaard dat zij met een neger naar bed was geweest. Hoe kwam hij erbij: had hij haar verslag van die avond met Twijn in Ebenova niet goed begrepen? Annie mocht haar zoon ook niet meer zien, uit angst voor haar verderfelijke invloed. Aldus de interpretatie door haar moeder.
Ze belde haar halfbroer, maar die zei nee. Ze had het daarna viavia gedaan gekregen een kinderrechter te spreken, maar die bevestigde alles. Dat zij ziek was geweest, telde niet, want ze was compos mentis toen ze haar handtekening zette, nietwaer? en ze was zich dus bewust geweest van de inhoud van de verklaring die ze had ondertekend. Dat ze wel of niet met een neger gemeenschap had gehad, kon niet worden geverifieerd, maar haar woorden hadden er wel op gewezen.
En bovendien was het kind nu al langer dan een incidentele logeerpartij bij haar halfbroer in het gezin opgenomen en die zorgde, zoals hij had gemeld volgens de stukken, als een vader voor Iwan, dus het zou moeilijk zijn om de jongen uit een compleet gezin te rukken en terug te brengen bij een jonge moeder die er alleen voor stond, geen woning had en bovendien een betrekking vervulde.
Negers. Werkende vrouw. Nou, en dan hadden ze nog niet geweten van die abortussen. Dan was ze helemaal de gebeten hond geweest.
Ze kon de hele dag wel janken.

33.

WAARIN FFFTTTTTTTTT

Het was een frisse voorjaarsmorgen. Elkeen was klaarwakker bij C wordt C. Dacht men. Maar Lo kwam overstuur uit de doka en holde zonder te kloppen de kamer van Dick in. Geert, zei hij met z´n wat kinderlijke stem, Geert… hij wees naar boven. Doka…
Dick holde de trap op.
Op de vloer van de doka lag Geert. Z´n gulp was open, daaruit kwam… Op een tafeltje lag een Playboy open op de centerfold.
De fotograaf leefde.
Discretie. Ambulance. Binnengasthuis.
Ze hadden daar geen plaats voor hem. Ze legden hem in een badkamer ter behandeling.
Hij stierf in een leeg bad.

34.

WAARIN AAHAAAHAAAHA

Er moest een nieuwe fotograaf komen. Direct.
Twijn kon fotograferen. Hij was free lance fotograaf. Hij had in z´n geboortestadje foto´s gemaakt voor de regionale krant.
En hij was, via dat stel waar ze 's nachts na die eerste zaterdagavond bij Deux op bezoek waren gedweest, die leerling van Het Parool, die schrijfster voor De Spiegel, ook aan het werk voor deze bladen.
Kon hij mode fotograferen?
Dat heb ik ook wel eens gedaan.
Dan ga je nu helemaal modefotograaf worden, besliste Annie, en ze bracht hem in contact met Dick.
En zo was het Twijn die – ook al op een contract met minimum garantie – alsmaar Annie fotografeerde. Lo had op staande voet ontslag genomen – hij kon niet tegen wat hij had meegemaakt in de doka toen Geert…
Twijn ontwikkelde zich tot een goeie modefotograaf. Het begin was niet makkelijk voor hem. De modefotografie kampte in die tijd met één groot probleem. Voorschrift was dat kleding op de foto's geen enkel rimpeltje mocht vertonen. Modefoto's vroegen om steeds nieuwe standjes en daar kwamen de rimpels al, volop. En die moesten dan weggewerkt worden, terwijl het fotomodel zo stond. Iemand moest vliespapier onder de kleding aanbrengen, ook op de blote huid, lingerie moest anders gestreken, anders getrokken worden, de bovenkleding vroeg om bijwerken, er moest ook vaak worden gespeld. Soms moest het model even uitstappen en een nieuwe beha

aandoen. Dat gebeurde gewoon waar de fotograaf bij was, want die moest er verstand van hebben of de borsten wel goed in vorm en stand kwamen bij een nieuwe beha.
Al dat gedoe, voor en tijdens het gebruik van een Rollei of een Hasselblatt, noopte de fotograaf en zijn model om eigenlijk altijd binnenshuis te werken. Achtergrondprojectie was dan nog een mogelijkheid om iets van stad of natuur te laten zien, en ook konden stukjes buitenopname gemonteerd – maar dat was een vrij moeilijke zaak.
Twijn stelde voor om een natuur-illustrator te nemen: die moest dan een achtergrond tekenen die refereerde aan een belangrijk verkoopargument van het gefotografeerde kledingstuk. Bloemen konden kleur weergeven of seizoen. Dieren stonden voor sterk of elegant of soepel.
Het betekende wel extra kosten, maar C wordt C was wel de enige die het deed.
We onderscheiden ons, dus vooruit, 't is in orde.

35.

WAARIN *2*

Ze zaten aan de café filtre in Deux. Annie zei:
Ik heb nieuws. Ik ga samenwonen.
Zo, reageerde Twijn, en met wie?
Met Lo Tooh, de assistent van je voorganger. Je hebt hem niet gekend, want toen jij kwam, was hij al weg.
Waar gaan jullie wonen?
We hebben twee kamers in een mooi huis, bij vrienden van hem, hier vlakbij in de Concertstraat. No. 18.
En wanneer gaat het gebeuren?
Vanavond. Weet je wat, kom morgenavond bij ons eten.
Goed, afgesproken. Hou je van 'm?
Nee.
Nee? Twijn dacht, maar zei het niet: je vlucht in een situatie die dezelfde trekken heeft als waarvoor je vlucht. Je laat je weer doen.

36.

WAARIN *H-HUH-H-HUH*

Die avond, een uur of tien, liep hij Deux binnen. Aan de stamtafel zat de onvermijdelijke dichter, boegbeeld van het etablissement: hij was een pure alcoholist geworden door al die gratis pils die hij van de oude zetbaas kreeg.

Aan de stamtafel zat ook Loudi. Ze had nogal wat op, zag hij en ging bij haar zitten.
Dag c-collega, zei ze, hoe g-gaat het?
Een onbestemde man aan de tafel was even weg naar het toilet. Toen hij het trapje terugkwam, had Stan net een nieuwe pils voor hem op tafel gezet. De dichter nam een prothese uit de mond en deponeerde die in het glas. Het roze vloekte onsmakelijk met het goud van het bier.
De man liet de tafel de tafel en ging aan de bar zitten. Hij leek niet te reageren: hij incasseerde wat de dichter hem deed overkomen, als een klein noodlot,
De dichter pakte het glas en dronk het leeg, terwijl de prothese er nog in lag.
Negerstammen vieren feest, zei Loudi en probeerde jolig te zijn. Het was een regel van Vasalis.
Ze boog zich voorover naar haar glas rode port.
Hij gaat samenwonen, godverdomme, met die meid, samenwonen. Hij kwam bij me en hij zei: trouw met me. T-trouwen. Ja. En ik zei: niet nu, je studeert, je hebt geen geld. Over twee jaar trouwen we: als je een b-baan hebt.
Ze nam een slok en ging rechtop zitten.
Dat was heel goed van me. Heel goed. Negerstammen vieren feest. En toen zei hij: ik ben met Annie een paar k-keer uitgeweest. Als je nou niet met me trouwen wil, ga ik met Annie samenwonen. En toen zei ik: je doe maar. Want ik h-hou niet van s-sjantaasje. Negenstammen vieren feest. 't Is zo'n lieve jongen. Verdomme.

Negerstammen vieren feest.

37.

WAARIN ~~GEEL~~ GRIJS

Het waren mooie kamers. De achterste met balkondeuren naar grote tuinen. De omroeper van de nieuwsdienst van het ANP klonk alom door de omwonende radio's en verdoofde de jasmijnen en seringen.
Ze aten kippensoep, kip, aardappels en sperziebonen, en vanillepudding. Ze dronken wijn. Annie zei weinig en ook Lo was niet spraakzaam. Twijn vroeg wat hij deed. Hij doceerde cybernetica, aan co-assistenten. Wat dat inhield? Er kwam ietsr koppeling en tegenkoppeling en…
Hij stond op en draaide een 45-toeren singletje op de pick-up. Mouloudji :

Moi je suis seul en ce monde ou je m'ennui.

Un chien hurle, oh mon Dieu, que tout est gris.
Ik ben alleen in een wereld waar 'k me verveel.
Een hond huilt, o mijn God, wat is alles geel eh grijs.

Twijn had er wat Lo betrof net zo goed niet kunnen zitten, voelde hij, er was weinig contact – en dat gold niet alleen voor hem, maar duidelijk voor de hele wereld. Lo leefde een eigen leven van wetenschap (daar lag z'n volwassenheid) om aan de echte wereld zoveel mogelijk te ontsnappen. Toen een hoorspel van Paul Vlaanderen ('Ina, pas op!'- 'Pauauaul!') al een tijdje uit de tuinen had geklonken, besloot hij op te stappen. Lo stelde voor hem naar de voordeur beneden te brengen: 't is er donker. Maar Annie zei: nee, nee, dat doe ik, hij is mijn gast. Ze gingen de twee trappen af en beneden sloeg Annie haar armen om de hals van Twijn en zoende hem op de lippen. De kus duurde eerder te lang dan te kort.

38.

WAARIN *Eh?Eh?Eh?Eh?*

'Hij is mijn gast'. Mijn. Wat moest hij daar nou van denken? Ze hield niet van Lo, had ze gezegd. Niet als man misschien, dacht hij. Waarom was ze dan met hem samen gaan wonen? Was Lo een vervanger voor Iwan?

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Je bent nu hard bezig je plaats in te nemen in de wereld. Een klein plaatsje, gezien vanuit de miljarden mensen die je omringen. Die volstrekte vreemden voor je zijn, op wat toefjes leven in je omgeving na die je haten of uitlachen, manipuleren of van je houden. Een reusachtige plaats omdat het gaat om een plek in je eigen leven, een plek waarmee je redelijk tevreden kunt zijn en waar je stil met geluk kunt zijn en je steeds weer kunt herstellen als je gewond bent geraakt. Of bijkomen van wat je verkeerd deed. Het dier van de tijd groeit in je: op de plaats, leef! Je bent nu vijfentwintig jaar, Annie.

39.

WAARIN

nnnnnnnnn

Heb je gezien hoe gretig ze wordt omringd?
Om haar glimlach die als een tintenvlinder

kan zweven rondom het voorjaar
dat straalt in haar ogen.
De glimlach die in Vijftiger gedichten
een hoopvolle stilte van wit
tussen de taalscheurende woorden is.
En bij de schilders van vroeger Cobra
een kinderlijke vogel van kleuren is,
die wil uitvliegen naar Parijs en New York.
Klikkende en snorrende camera's
omhelzen haar midden in de mode.
Haar glimlach is een zon.
Een zon is haar glimlach.
En toch heeft ze geen villa.
En ze woont samen met een jongen
die na z'n studie alsnog z'n dienstplicht moet.
De stad met z'n grachtlange blik ziet haar,
hoe ze wandelt met die glimlach
in een sprookje dat een wonder speelt.
Hoe ze wandelt
naar het rokersbruine Vlijnder,
dat met veel eenvoud past
achter haar glimlach.

40.

WAARIN *RRRINGINGINGING*

Er gleed een dun stroompje bijna-bewustzijn over z' slaap. Hij zag en hij wist dat het z'n droom was: hij zag 5 omrande scènes naast elkaar en terwijl het stroompje voorzichtig aanzwol, zette hij de scènes in een logische

volgorde. Hij deed daarna meteen z'n ogen tevreden open en tegelijk ging de wekker. Het was zaterdagmorgen kwart voor negen. Hij moest over een half uur op de fiets en naar z'n werk: de opnames voorbereiden die hij om tien uur met Annie zou gaan maken.
De brute wekker rinkelde nog in hem na. Hij had dat wel meer, dat hij wakker ging worden omdat de wekker zou gaan rinkelen. Het had iets voorspellends.
En die droom? Die had hij dus net voor het wakker worden gehad – en die was nu alweer uit z;n geheugen weggesmolten.
Bij C wordt C kreeg hij bericht dat Annie had afgezegd: een ongelukje, niet ernstig.
Dan maandag maar, zelfde tijd, gaf hij door.

41.

WAARIN *BONK*

Hij besloot naar z'n ouders te gaan, het weekend.
En hij trapte naar het Pentaal Station, zette de fiets in de stalling, kocht een kaartje, stapte op de trein.
Praktisch al z'n boeken lagen bij z'n ouders. Soms nam hij een stapeltje mee naar Amsterdam.
Die avond zocht hij er weer een dozijn uit. zette ze op elkaar en droeg ze de trap af.
Na vier treden verstapte hij zich een beetje. Hij wankelde, maar hij kon zich staande houden. Z'n handen hadden de boeken goed vastgehouden, dus de stapel was nog intact tegen z'n borst. Toch, ineens sloeg hij voorover. Hij wierp in z'n val de boeken naar beneden, dan zou hij daarop terecht komen. Hij sloeg zich af op de boeken beneden en constateerde dat er niets van hem was gebroken.
Later lag hij in bed en liet de slaap over zich komen. In een moment tussen wakker en slaap kwamen in hem fragmenten van z'n droom van die ochtend omhoog. Die droom was ook een val van een trap geweest. Een andere trap dan die van vanavond. Hij was eerst op een schimmel geklommen – tenminste, zo had hij de gerande plaatjes in volgorde gezet –, hij had een kinderwagen uit een beek getild, terwijl hij in het zadel zat, en was naar een trap gegaloppeerd, was daar afgestegen, en daarna was hij in z'n eentje de trap afgedaald. En gevallen, precies zo als die avond.
Toen hij bij z'n ouders thuis echt viel, had bovenaan de trap een bijna doorzichtige vrouw met een kinderwagen gestaan. Doorzichtig, dus die kwam uit z'n droom. Die kinderwagen was natuurlijk een associatie met de film Potemkin van Eisenstein. De beroemde trappensc1ene.

Toen hij wankelde en weer rechtop was gekomen, had hij een duw gekregen van een oom die – ook al bijna doorzichtig – achter hem had gestaan:-even-eens een droomfiguur.
Wonderlijk. Wie was die oom, waar kwam hij vandaan, en waarom moest die duw worden gegeven?
Het vallen van die trap was dus, zou Freud zeggen, de behoefte geweest om van die droom werkelijkheid te maken. Of was het een voorspellende droom, volgens Dunne in Experiment witrh time?

42.

WAARIN *HÉÉÉÉÉÉ*

Als je op zondagmorgen niet naar de kerk ging en je sliep niet uit, waren die uren in dat stadje de vervelendste van de hele week. En je kon zelfs geen borrel nemen, want dat was niet fatsoenlijk – zelfs niet als niemand het zag.
Twijn liep door het park. Op de kant van de vijver zat een jonge vrouw ge-hurkt de twee zwanen te voeren. Dat was... dat was…
Treesje!
Ze stond op.
Twijn!
Hij nam haar hoofd tussen z'n twee handen: hoe is 't nou met je?
Wat hem later verwonderde, was dat het gesprek na wat inleidende zinnen precies doorging, aansloot op vroeger, alsof er geen hele tijd tussen toen en nu was geweest. En toch wist hij, voelde hij dat er niets meer was tussen hen,
Zouden ze elkaar nog zien?
Hij dacht het niet. Nou ja, misschien kwamen ze elkaar weer 's tegen aan de andere kant van hun leeftijd, als ze met moeizame tanden knabbelden aan hun AOW.

43.

WAARIN *KLIK*

Maandagmorgen. Weer afgebeld. Hij telefoneerde terug. Ging naar haar toe.
Ze zat met haar linkerbeen op een poef. Er was een verband om haar knie.
Hij dacht dat hij een wonder in z'n denken kreeg,
Niets zeggen, zei hij. Zaterdagmorgen. Je gaat om kwart voor negen de deur uit. De riem van je tasje blijft haken en je valt van de stoep op het trottoir.

Dat klopt, reageerde ze verbaasd. Kwart voor negen was het, hoe weet je dat? Ik moest eerst nog wat boodschappen doen, een cadeautje voor m'n jarige nichtje, daar zou ik direct na de opnames naartoe gaan.
Hij vertelde. En toen:
Dus ik identificeerde me in m'n droom met jouw vallen en later maakte ik dat waar door zelf te vallen.
't Zou ook kunnen zijn dat ik me met jouw droom identificeerde en je droom meteen al waar maakte, en dat je dat later heel solidair ook moest doen, zei Twijn. Of beide.
Hij lachte. En zij mee.

44.

WAARIN *SPRUTSSPRATS*

Twijn ging zowat elke week wel een middag uit werk mee naar het huis van Annie om een kopje thee of een glaasje dit of dat te drinken. En wat te kletsen.
Nooit in de avond, want hij kon niet zo goed oh-en met Lo. Ze lagen elkaar niet zo.
Weet je nog, die zondag van m'n verjaardag, een maand geleden, dat ik je tegenkwam om pakweg zes uur bij Vlijnder? Daar zat een heel verhaal aan vast, dat heb ik je nog nooit verteld.
Er was voor de hele zondag een plan gemaakt door m'n ouders. Ze zouden 's morgens komen en dan gingen we naar bevriende buren die naar Amsterdam waren verhuisd en daar zouden we m'n verjaardag vieren, 's middags met een tochtje op hun boot, dan een etentje, en we zouden er tegen negenen weggaan omdat m'n ouders weer naar huis moesten.
Ik was zaterdagnacht nog bij de automatiek van Hein, een kroketje eten. En daar stond een man van een jaar of veertig te zwaaien van de alcohol.
Ik ben Kees Roodkrijt zei hij tegen me in één adem, ik ben een héééél kleine kunstschilder, ik ga uit je hand lezen.
Hij keek in m'n hand. Je bent jarig, zei hij. Maar je plannen gaan niet door, je doet de hele dag niks, alleen tegen zessen kom je iemand tegen en die verwacht je helemaal niet.
En dat klopte allemaal. M'n ouders kwamen, maar die buren hadden afgezegd om een ineens ziek geworden familielid en dus gingen m'n vader en moeder na een uurtje weer naar huis. Tegen de avond ging ik maar naar Vlijnder, waar ik niemand verwachtte. Zeker jou niet, want je logeerde dat weekend bij onze baas.
Dat was ook niet doorgegaan, zei Annie, maar eh… weet jij ook iets van handlezen?
Nou, een heel klein beetje.

Hier is m'n hand.
Je wordt oud. En je bent al een keertje ernstig ziek geweest, en dat zal nog wel eens voorkomen. Maar ergens rond de vijfendertig, veertig is dat helemaal over.
Een andere middag.
Lo zei dat ik De Avonden van Simon van het Reve moest lezen. Dat heb ik gedaan. Wist je dat het twee jaar heeft geduurd voordat die eerste druk van 1000 exemplaren was verkocht? Hij geeft heel goed het leven na de oorlog weer – en eigenlijk van nu nog steeds. Hij zoekt mensen op om z'n avonden te vullen en dan weet hij niet waarover ze het moeten hebben. Hij zegt iets over kaal worden of hij vertelt een sadistische mop. Het is een boek over niets. Ik heb het zelf wel niet helemaal zo ervaren, omdat ik andere dingen heb meegemaakt.
Twijn voeld
zich alweer boos worden over wat haar na de Bevrijding was overkomen. De oorlog bracht de mensen ergens zoveel spanningen, zei ze, zoveel sensatie. Dat kon toen het weer vrede werd, nooit meer opnieuw gebeuren. Ze waren op de een of andere manier ergens verslaafd geraakt en daarna moesten ze ineens af-kicken. Er ontstond een soort existentiële leegte en dan praat je over kaal, over nou ja, over niks.
Misschien is dat ergens onze hoogste levenskunst, zei Twijn, ons amuseren met onze eigen verveling.
Andere middagen.
Ze gingen ook wel eens naar het Orkestgebouw voor een lunchconcert. Of ze keken een uurtje in een naburig museum rond. Ze warenen naar een opening van een galerie. Of ze bezochten een lunchvoorstelling van een of meer acteurs.
Een andere middag.
Weet je nog die dichter die alleen maar met een meisje wilde slapen als hij koude voeten had? Die is van de week getrouwd. Ze hadden allebei geen ruimte om wat mensen te ontvangen, dus toen zijn ze van hier uit getrouwd. De auto's naar het stadhuis kwamen voorrijden en ze gingen de trap af: zij eerst natuurlijk, en hij een stukje erachter. Maar toen zij de stoep af was en in de auto stapte, draaide hij zich om en kwam de trap weer op. Vlak voor m'n voeten knielde hij. Ik wil niet met haar trouwen, riep hij, ik wil met jou trouwen, Annie. Ik heb hem toen naar beneden gebracht en in de auto geduwd. Chauffeur, zei ik, naar het stadhuis graag.
Een andere middag.
We hebben drie huisdieren, had Lo gezegd, toen ze gister thuiskwam.
Waar dan? Ik zie niets.
Kijk maar eens in de tussenkamer, in een van die twee wasbakken.
Nu zei ze hetzelfde tegen Twijn.

We hebben drie huisdieren. Kijk maar eens in de tussenkamer, in een van die twee wasbakken.
Er lagen drie buitenwereldse diertjes in het water dat de wasbak, stop erin, tot aan het overloopgleufje vuldc.
Wat zijn dat?
Dat zijn Axl en Fibie en Lotl. De laatste l in hun naam moet je ergens dik uitspreken, dat deden de Azteken ook.
Zijn ze Azteeks?
Hun voorouders, ja, maar deze komen uit een lab van de Universiteit: dat doet onderzoek naar kanker.
Ze waren ongeveer zo groot als z'n middelvinger. Maar breder. Vooral de kop was breed.
Ze hadden uitwendige kieuwen en ze hadden pootjes.
Weet je nog, vroeger had De Groene Amsterdammer een satirische pagina, De Kleine Krant. En daarin schreef Jaap van Her elke week een stukje, en dat eindigde altijd met de belofte dat hij het volgende week over het liefdes-leven van de axolotl zou hebben. Er was eigenlijk niemand die wist wat een axolotl was.
En dit zijn ze?
Lo heeft me alles over ze verteld. Ze leven in Mexico in bergmeren en dan zijn ze bruinzwart, maar je vindt ze ook in de ondergrondse rivieren van het Kastgebergte en dan zijn ze wit. Die mensen van het lab onderzoeken waarom cellen zich plotseling als iets anders voortzetten. Zoiets. Dat gebeurt bij kanker ook.
En waarvoor zijn dan die axolotls?
Ja. Ze kunnen een wit pootje aan een donkere axolotl zetten. Die dieren hebben ergens een heel snel regeneratievermogen, dus de mensen op het lab zien vlug het resultaat.
Eentje heet Fibie. Dat zal wel van amfibie af zijn geleid?
Ja, het zijn wel amfibieën. Maar… al zijn ze hier nog larve, ze hebben toch al pootjes. En ze kunnen zich ook in dit stadium voortplanten.
Ze kennen dus geen metamorfose?
Eh, nnn-nee. In ieder geval niet spontaan door de natuur. Maar er was in Zwitserland een wetenschapsman die z'n axolotls een spuitje gaf met een extract van de schildklier en de volgende dag bleken ze verdronken. Ze waren landdieren geworden.
Na zo'n geforceerde metamorfose kunnen ze twee meter lang worden. Lo wil ergens dat ze over een paar maanden zo'n spuitje krijgen.
Maar tegen kerst verdwenen Annie en Lo een weekend naar haar familie in Lemmen en toen ze terugkwamen, waren de drie axolotls gestorven omdat al het water in de wasbak één ijsklomp was geworden.
Lo begroef ze in de vuilnisemmer.

Sinds mei van dat volgende jaar waren alle Amsterdamse vuilnisemmers voorzien van drie kruisjes op het deksel.

45.

WAARIN *OEFWOEF*

Er draaide de hele week iets in m'n hoofd. Ik dacht nog eens terug aan die droom, aan dat ik van de trap viel, want ik dacht: wie was die tante toch. Ik ging in m'n geheugen m'n weinige tantes af, maar niemand. Maar nu weet ik het. Ik vond een portret van haar, een staalgravuretje. Het was m'n oud-oudtante Gerritje van Lingen.
Mijn naam, zei Annie.
En er is een dorpje dat zo heet. Misschien, maar 't hoeft natuurlijk niet, zijn we nog heel verre familie van elkaar.
Zwitserland goot voortdurend karaffen met kristalhelder water in een rivierbedding en het water stroomde na vele, vele kilometers ons land binnen. Daar splitste de rivier zich als een reusachtige stemvork. En tussen die stromen lag een lange strook van een twaalf kilometer breed, die bestond uit vooral water en klei.
De Romeinen legden er, in een voortdurende slinger over de hardste plekken in de klei, een stammenweg aan. Die bestond uit dwarse boomstammen, na elkaar en tegen elkaar gelegd.
De weg trachtte vooral een afwatering te volgen op een afstand van gemiddeld 500 meter.
Tussen de weg en de afwatering de Linge was in het begin van de Middeleeuwen een moeizame nederzetting van een zeventig bewoners ontstaan. In het begin van de negende eeuw bouwde Willibrordus daar een klein stenen kerkje. Toen er dijken waren gebouwd langs de Rijn, de Waal en de Linge, groeide het gehucht heel langzaam tot een dorpje. Lingen werd de naam. Het oude kerkje werd grotendeels gesloopt en de dorpelingen bouwden in enkele honderden jaren een grotere kerk die er nog steeds stond. Twijn kende het dorp vrij toevalllg een beetje. Hij was er eens doorheen gereden. Nu had hij een oude stamboom ingekeken en het bleek dat z'n oudoudtante een honderdvijftig jaar geleden in Lingen was geboren en daar altijd had gewoond..
Ik wil Lingen wel eens zien, weet je wat: ik huur een auto met chauffeur voor een dag, dan gaan we er eh vrijdag naartoe. Jij bent m'n gast, 't is mijn idee en ik heb genoeg geld.
Rondom Lingen was nu veel vruchtbaar land: er lagen akkers met tuinbouw, velden met koren en maïs, weilanden gunden de zwartbonte koeien veel gras, en de boomgaarden waren gezegend met koralen van kersen.

De slingerende stammenweg, nu van puin en ingereden grint, ging dwars door het dorp heen. Aan de ene kant lagen vrij nieuwe huisjes van kennelijk landarbeiders, en verderop de oude boerderijen. Tussen de weg en de Linge was vooral een groot plein met rul grint opvallend. Het eeuwenoude kerkje en allerlei huizen stonden er omheen.
Ik wil in ieder geval in die kerk, zei Annie.
Twijn sprak een voorbijganger aan, De sleutel had de koster, die woonde over een bruggetje links, derde huisje aan die sloot.
Ze belden er aan. Een meisje van zestien deed open.
Nee, m'n vader is niet thuis. Maar de dominee heeft ook een sleutel. Kijk. hij komt net thuis van z'n vakantie in Frankrijk. Die auto.
De dominee stapte wat verkrampt uit, zo ook zijn vrouw en twee kinderen. Hij had klaarblijkelijk veel meer gereden dan hij was gewend. Een zwart-witte hond kwam, duidelijk bij een dogsitter thuisgehouden en bewaakt, uit z'n huis en sprong blij tegen hem op.
Twijn trok zich er niets van aan. Met de niet-te weigeren jovialiteit van een Amsterdammer (hij imteerde goed) zei hij luid:
Aah, daar is de dominee. U hebt de sleutel van de kerk, hoor ik. Wij komen helemaal uit Amsterdam om uw kerk te bekijken. Zou dat nu gaan?
Moeizaam, bijna kreunend, verviel de dominee tot z'n functionele dienst-baarheid.
De vrouw en kinderen namen wat tassen het huis in.
Boven de deur onder de toren zag Twijn een wat vreemd toogje van oudere baksteen.
Is dat soms Merovingisch, nog van het kerkje van Willibrordus? Hij had z'n huiswerk gedaan.
Daar hebben we hier nog nooit opgelet. Zou kunnen.
Na de hal kwamen ze in de redelijk grote kerkruimte. Het licht viel door de hoge ramen alsof elk moment de Hoogmogende Staten van Gelderland binnen konden treden met een agenda vol te verwachten perikelene gezien het optrekken van het Spaanse leger van Parma tegen Maurits.
Wat een prachtig licht, bewonderde Annie, ik vind het hier eigenlijk nog mooier dan in de kathedraal van Chartres.
De dominee had iets onwilligs over zich. Hij was moe en wilde z'n auto uitladen en dan liggenliggenliggen.
Twijn was lichtelijk geamuseerd
De hond was meegelopen en snuffelde hier en daar. Tegen een pilaar hief het dier de achterpoot.
De dominee keek er vermoeid naar, hij zei niets.
Wat een christenhond, zei Twijn.
De dominee was het nu genoeg. Hij reikte de sleutels aan Twijn.
U kunt het verder wel zelf zien, nietwaar? Stopt u de sleutels straks maar in de brievenbus van de pastorie.

Hij verliet, voorganger van de hond, de kerk. Hij wilde het uitladen van z'n auto nog maar even uitstellen en eerst gaan liggenliggenliggen.
Annie en Twijn zaten op stoeltjes, keurig als gelovigen, naar het licht te kijken dat over de preekstoel speelde als engelhoe orgeltonen. Later liepen ze naar de voorhal onder de toren: daar lagen op een tafeltje wat gestencilde folders. Eentje namen ze mee.
Het dorp was klein en je zou het zelfs eenkennig kunnen noemen: het was er die middag, ongetwijfeld als praktisch altijd, stil. Er was een muziektent, ze zagen een kleine supermarkt waarin wat mensen met wagentjes liepen. Uit een school klonk een psalm – of was het een gezang? Er was een soort hotel dat al in de Franse tijd moest zijn gebouwd.
Misschien is dat wel van m'n oudoudtante geweest: ze schijnt goed in haar geld te hebben gezeten. Maar waar die erfenis dan is gebleven?
Ze haalden de chauffeur op, die al die tijd op het terrasje van het hotel had gezeten.
In de schaduw van Gerritje, zei Twijn.
Ze reden terug naar Amsterdam: voorbij Kerk-Avezaath, waar ze bij een boomgaard kersen kochten, de weg van betonplaten naar Buren, de rivier over bij Beusichem met een in de middeleeuwen al bedachte, zo geniale gierpont. Langs Koten, door de stad Utrecht en dan de oude Utrechtseweg, slingerend langs de Vecht en de vele landhuizen. Tenslotte de Angstel en de Amslel langs naar huis.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Een goede, zichzelf respecterende rivier heeft op verschillende plekken onverwachte stroomversnellingen.
Het dier van de tijd in je kent soortgelijke: kent groeiversnellingen.
Het was allemaal zo rustig, zo gladjes, zo gladgestreken. Blak heet dat.
Maar dan, onverwacht, gebeuren er allemaal gebeurens met je leven.
En iedereen doet mee. Jijzelf, Lo, Iwan, Dick, Loudi, Harry, Twijn.
Nieuwe gevoelens ontstaan, nieuwe triomfen en nieuwe teleurstellingen.
Sommige komen tegelijk als bloemen en als distels op in je hersentuin.
Andere verrassen je vlak achter elkaar. Het dier van de tijd groeit. Je bent nu zesentwintig jaar, Annie.

46.

WAARIN *HAHIHIHA*

Harry kwam uit de tekenkamer van Annie en klom de twee trappen naar z'n kantoor.
Hij liep tussendoor even de fotostudio van Twijn binnen.
Goeiemorgen, zei hij, gaat het goed?
Ja koor. met jou ook?

Kunnen we voor morgenavond negen uur afspreken bij Vlijnder? ’t Is belangrijk.
’s Kijken, eh ja, da’s goed.
Kan ik er zeker van zijn dat je er bent?
De winter had het terras vóór Vlijnder verwijderd. Dat maakte de voor-gevel kaal en ongastvrij.
Twijn zat achterin toen Loudi en Harry binnenkwamen. Ze bestelden. Praatten.
En wat is er nou zo belangrijk, vroeg Twijn.
Harry, die steeds maar naar de deur keek als die openging, lachte: geduld, geduld.
En toen zwaaide hij naar een meisje dat binnenkwam.
Hallo, Marietje, kom erbij. Dit is Twijn. Marietje is ons buurmeisje.
Er werd gepraat. Over niets. Over alles. Ditdatzuszo. En langzaam gloorde bij Twijn het besef: dat meisje moest het belangrijke voorstellen.
Maar tegen twaalven zei Harry: nou, ik ga Marietje maar eens naar huis brengen. Loudi, ik zie je straks thuis.
Ze gingen.
Twijn begreep er plorseling niets van. Waarom ging Loudi niet mee? Waarom liet ze Harry alleen met het meisje gaan?

47.

WAARIN *ZZZZZZZZ*

Na sluitingstijd bracht hij Loudi achterop de fiets naar huis. Loudi keek naar boven. Het licht brandt bij ons, zei ze, Harry zit nog op me te wachten, de schat.
Om tien uur de volgende ochtend moest Twijn uit bed. Bezoek. Het was Marietje: ik was in de buurt en toen dacht ik, kom, ik ga ’s even bij Twijn langs: hij zal wel net als ik zin in koffie hebben.
Toen ze klaar stonden om te gaan koffiedrinken in het Muiderpoortstation, zei ze: weet je wat, we gaan naar mijn kamers, da’s veel gezelliger, en als je dan wat foto’s van je meeneemt, kan ik die bekijken.
Annie was een soort Muze voor Twijn geworden. Hij had veel opnames van haar gemaakt buiten het werk om. Geen mode, maar gewoon zoals ze was: een jonge vrouw aan wie je niet zag dat ze poseerde voor z’n modegretige camera, dat ze in kledingshows liep op plankiers in den lande, dat ze in reclamefilms acteerde en zelfs in een speelfilm een bijrol had gedaan. Gewoon een mens. Hij had een album gemaakt met foto’s van Annie thuis, bij de Amstel, bij Vlijnder, in een park, gewoon op straat, en Annie met Lo en… en…
De titel had hij met wrijfletters op het dikke album gezet:

ALS DE MODE NIET MEEDOET

Het was een aardig eind fietsen naar West, en dat met Marietje achterop. Hij had een straffe, gure wind tegen.
De twee kamers van Marietje. De ene voor het wonen, er stond ook een schildersezel met een abstract schilderij erop, dat nog een kale linnense plek vertoonde. De achterkamer had een tweepersoons bed.
Ze begon in het album te kijken.
Twijn stond op.
Als je toch bezig bent, ga ik even een half uurtje nog wat slapen, als je het niet erg vind.
Ga je gang, zei ze.
Een kwartiertje later werd hij wakker door een enthousiaste omhelzing. Ze kuste z'n gezicht overal.
't Is zo mooi, zei ze, en ze haastte zich weer terug naar de andere kamer, naar het album.
Hij stond langzaam op en liep slaperig naar de woonkamer.
Het werd tijd voor koffie.
Het werd tijd voor Marietje.

48.

WAARIN *RIDELALA*

Loudi had afgeruimd.
Op de achtergrond klonk het Dubbelconcert van Bach voor orkest, viool en hobo. Dat was in hun kringen nogal in de mode.
Harry was op reis. Hij was in –ze had het voorgelezen van een papiertje – in eh Bi-ro-bid-zhan, ja Birobishan. Dat is een soort Joods autonoom gebied in het Oosten van Siberië.
After dinner koffie.
Twijn vroeg: ik vond het vreemd dat Harry vorige week Marietje naar huis bracht en jij bij mij bleef. Hoe zat dat precies?
Harry moest Marietje peilen hoe ze jou vond. Ze had je pas één keer gezien en nog nooit gesproken. En ik moest erachter zien te komen hoe jij Marietje vond. Toen je me thuis bracht zaten Harry en zij op me te wachten en toen hebben we een soort tactiek besproken. Ze zou jou de volgende ochtend uit je bed halen om koffie te drinken.
En dan zou ik je ontvoeren, lachte Marietje, naar mijn kamers om daar koffie te drinken.
Toen werd er gebeld. Lo kwam boven. Hij werd voorgesteld aan Marietje en ging zitten.

En nog geen vijf minuten later schoof Lo z'n stoel naast die van Loudi en begon met haar te vrijen. Marietje en Twijn wisten hun verbazing te beheersen.
Maar toen hij Loudi's bloesje openknoopte en er een borst te voorschijn sprong, stonden ze op en namen afscheid.
Dat zou Annie vast en zeker heel leuk hebben gevonden, zei hij de volgende dag tegen Loudi bij C wordt C.
Nou ja, zei ze, ik heb over die eerste ontmoetingen van jou met Annie gehoord. Die hield ook niet van haar man. Ze ging achter jou aan. Toen ze je die middag opzocht bij Vlijnder, had ze eerst alle afspraken voor die dag afgezegd – en haar vraag of jij haar en Vic naar Deux wilde begeleiden, was maar een slap smoesje.

49.

WAARIN *AWUAWU*

De zomer zwol over de stad.
Marietje kwam van haar werk thuis. Ze werkte in een dure bloemenwinkel op het Grote Wagenplein. Ze was in die zaak tegelijk verkoopster en bloemenschikster.
Ze vertelde: vorige week kwam er een man de zaak binnen, hij wilde orchideeën voor z'n vriendin. Ik had nog een kleine kopie staan, goedkoop hoor, van Le baiser van Rodin, en ik combineerde die met de bloemen. Hij zat te wachten en we raakten in gesprek. En ik vertelde hem hoe we hier woonden en nu heeft hij voor ons een echte woning geregeld op de Veedijk, precies in de bocht. Vriendjes, dat is duidelijk: we krijgen morgen een woonvergunning, die kan ik bij het Bureau Herhuisvesting gaan halen.
De Veedijk, dacht Twijn later, schuin tegenover Ebenova. Moet dat?
Als zij zo eigengereid zonder mij beslist, mag ik ook wel wat zonder haar doen.
Twee dagen later zei hij tegen Marietje: kun je vandaag over twee weken een vrije dag nemen?
Ja, dat zal wel gaan, Waarom?
Dan gaan we in ondertrouw. En veertien dagen later trouwen we.
Hoe laat?
Dat ga ik je niet vertellen, dat zeg ik pas op de ochtend van die dag. En het stadhuis bellen helpt ook niet, want ik heb met ze afgesproken dat ze je niets vertellen. Anders ga je maar allerlei mensen uitnodigen en een feest houden. 't Moet heel gewoon blijven, van jou en van mij. Alleen onze ouders krijgen het volgende week te horen en de getuigen – die we overigens nog moeten uitzoeken. Al die anderen horen het later wel, als we terug zijn van onze huwelijksreis.

50.

WAARIN *UHHÈ?*

Pas op je toren.
Ze speelden vluggertjes. Ieder kreeg voor de hele partij vijf minuten op de klok.
Niks uren lang zitten peinzen.
Nadenken is onsportief, zei Raymond altijd, je moet het doen met je talent.
En zo zat eens in de week Lo te schaken met z'n vroegere dispuutgenoot en buurman Raymond Feuille de Ton.
Vijftien keer in één avond haalden ze wel.
Vijftien keer, zou de psychoanalyse zeggen, vocht Lo tegen de vader om de moeder.
Annie voerde op zo'n avond eens een telefoongesprek. Klein beetje hinderlijk voor de schakers.
Iwan is nu vier, ja.
Je koning staat schaak.
Nee, ik heb 'm al drie jaar niet gezien.
Geef het maar op, je staat een kwaliteit achter.
Natuurlijk mis ik 'm. We hebben het geprobeerd bij een kinderrechter, maar het zat er niet in.
Schaakmat.
Na het telefoongesprek Raymond:
Sorry dat ik heb meegeluisterd, maar heb jij een zoon?
Iwan, ja.
Annie vertelde.
Raymond: ik ga proberen daar wat aan te doen. Proberen, zeg ik.
De volgende dag besprak de jonge advocaat Mr. Raymond Feuille de Ton de zaak met een van z'n bazen: met Mr. Verstonck van advocatenkantoor Verstonck en Verstonck en Verstonck.
Hij kreeg carte blanche.

51.

WAARIN *SSSSTTT*

Ik begrijp het, zei de grijze hoofdonderwijzeres van de kleuterschool tegen Raymond. Ik zal er even Agnes bij halen, die heeft de groep van Iwan. Zij moet dat kunnen regelen.
Agnes was jong, niet mooi, niet lelijk met het blonde haar in een knot achter op het hoofd en een brilletje op.

Je bent er eigenlijk wel wat jong voor en je hebt geen kind, maar je moet het je toch voorstellen, Agnes, zei het veel oudere hoofd van de kleuterschool: een moeder en dan mag je je kind niet zien, schande.
Ja, mevrouw, antwoordde Agnes.
We moeten er iets aan doen, maar dan mag het kind het natuurlijk niet merken, anders zou het thuis erover vertellen.
Ze wendde zich tot Raymond.
Officieel doen we het natuurlijk niet. We zullen heel voorzichtig moeten zijn.
Heb jij misschien een voorstel, Agnes?
Ik zou de kinderen in het gymlokaal kunnen laten spelen. De deur heeft daar een vrij hoog raam en – tegen Raymond – de moeder zou dan haar kind door het raam kunnen zien, en het kind ziet haar niet. Ik kan er wel voor zorgen dat Iwan niet omhoog kijkt.
Annie kreeg instructie. Geheim. Heel geheim. Niemand mag het weten, anders zou die school er moeilijkheden mee krijgen en dan kun je alles wel vergeten.
Annie stond op haar tenen door het vrij hoge raam van de gymnastiekdeur te kijken.
Agnes liet de kinderen wat scharrelen met een conservenblik onder elke voet. Aan de blikken zaten touwtjes en daarmee moesten ze het blik op z'n plaats zien te houden.
Agnes lokte één jongetje tot vlak bij de deur, zodat Annie hem goed kon zien. Met die blikken onder z'n voeten kon de jongen niet zo gauw weglopen.
En hij keek naar beneden, want hij moest die blikken op hun plaats houden.
Slim van Agnes, dacht Raymond die erbij stond en ook even keek.
Vond je het niet afschuwelijk, vroeg Lo later, dat je hem niet eens mocht aanraken of met hem praten?
Het was nou eenmaal zo. En bovendien, de jongen was een vreemde voor me, ik had 'm in drie jaar niet gezien.
En voelde je niets?
Jawel, ik voelde me een beetje trots en tegelijk een beetje raar, het was op een afstand, alsof ik stiekem naar een stomme film zat te kijken. Maar ik ben heel dankbaar. Ik zal, anoniem, een taart naar die twee onderwijzeressen sturen.
Dan moet je erop laten zetten: van een moeder die het zag, dan weten ze waarvoor die is.
Raymond ging praten. Met de Voogdijraad.
Met Vic die immers toeziend voogd was en iets kon zeggen over dat verhaal dat Annie toen had gedaan over die neger in Ebenova.

En tenslotte ging hij in een bespreking met de rechter die een paar jaar geleden…
Ik ben wel bereid het kind aan de moeder toe te wijzen, mits er aan drie voorwaarden wordt voldaan. Ten eerste. Er moet sprake zijn van een huwelijk, dat garandeert een zekere continuïteit in de ontwikkeling van het kind. Ten tweede. Het gezin heeft een goede woning nodig. En ten leste. De echtgenoot zal een betrekking moeten vervullen, die hem in staat stelt het gezin op geëigende wijze te onderhouden.
Raymond ging op zoek. De eerste en de derde voorwaarde konden geen probleem zijn. Trouwen was juridisch een formaliteit. En Lo was assistent aan de Universiteit. Een woning? Een van z'n bazen kende de directeur van de Gemeentelijke Dienst Herhuisvesting en kreeg van deze een tip: er was net een woningboot in het bestand, en die was moeilijk verhuurbaar, want mensen wilden niet op het water wonen – dan hadden ze geen grond onder de voeten.
Het moest maar: Raymond nam een voorlopige optie op de te huren ark.
Om twee uur 's middags zou Annie op z'n kantoor komen voor een verslag hoe ver hij was. Ze wist van niets.
Hij zat tevreden over zichzelf achter z'n bureau toen Annie door een secretaresse binnen werd gelaten. Ze had haar baas bij zich.
Wat moest die er nou bij, vroeg hij zich af. Hij had wel eens gehoord van Lo dat die man gek was op Annie, maar dit ging toch wel heel ver.
Ze gingen voor z'n bureau zitten.
Om maar meteen met de deur in huis te vallen, zei Dick, we zijn u zeer erkentelijk voor alle moeite die u hebt gedaan, maar we zien ervan af. U kunt mij de rekening sturen.
Rekening? Aan die meneer? En alles was geregeld… alles was klaar…
Ik zou dat graag van Annie zelf horen, zei hij. Ben je het ermee eens?
Ja. Haar stem klonk zacht.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. De pen die jou en Twijn schrijft, gaat aan een nieuw boekdeel beginnen. Waarin elk een eigen weg leeft. Je bent nog steeds zesentwintig jaar, Annie.

52.

WAARIN *KRKRKR*

Annie zei alleen tegen Lo: 't is niet gelukt. En ze sloot zich af als een standbeeld.
Raymond schreef Lo een briefje: dat hij voor een im/exportovereenkomst van een cliënt naar Zuid-Afrika was. Hij plakte er wat vakantie aan vast. Spreek je over twee weken.

Twijn was met Marietje op huwelijksreis. Lo en Annie zaten die zondag in de Hilversumse bungalow. Dick zei tegen Annie: is het weer goed met je? Hij legde uit aan Lo.
Ik heb met Annie over die Raymond gesproken. Ze hoorde niets. En toen ze eindelijk weer een afspraak met hem had, ben ik met haar meegegaan: als zakenman heb ik meer verstand van die dingen. Ik zag het meteen toen ik binnenkwam: die Raymond was als advocaat echt een broekie, daar moet je een ouwe rot in het vak voor hebben. Ik heb hem dus ook meteen maar opgezegd.
Lo werd boos. Hij vond dat hij dat zelf wel met Annie kon beslissen. Ruzie. In drift wees Dick hun de deur en ontsloeg Annie op staande voet. We willen jullie nooit, nooit hoor je, nooit meer zien.
Raymond vertelde wat hij allemaal tot stand had gebracht. Alles was in principe rond, maar toen kwam die baas… Echter, hij had ander nieuws voor Lo. In Johannesburg was hij een dispuutgenoot van hen tegengekomen, die deed onderzoek aan de Bidrand Universiteit. Je weet wel, Teng die Chinees met die grote bril. Ze zochten per direct iemand die er college kon geven in cybernetica aan de medische faculteit. Ik heb jou voorgesteld. Ze hebben inlichtingen gevraagd hier in Amsterdam aan de Universiteit en ze willen je hebben. De Universiteit hier wil je versneld laten gaan: ze zijn trots dat ze een soort wonderkind tot doctor hebben mogen opleiden en dat nu al, zo jong, gevraagd wordt te doceren.
Twijn kwam terug. Waar was Annie? Dick was kortaf. We hebben ons genoodzaakt gezien haar per direct haar comgé te geven. Twijn probeerde haar thuis te bellen: geen gehoor. Hij belde bij haar aan: niemand thuis. Vreemder nog: het naambordje was van de deur geschroefd. Tenslotte kreeg hij een ansicht:

Hals over kop verhuisd naar Johannesburg: Lo, Iwan, ik. Lo geeft college. We logeren nog, binnenkort komt een mooi huis vrij. Dan stuur ik ons adres. Lieve groeten, Annie. PS. Iwan moet nog aan z'n nieuwe ouders wennen, maar dat zal wel lukken.

Hij liet de kaart aan Marietje lezen.
Die reageerde fel en resoluut.
Is dat niet die rare vriendin van je, die met mannen gaat van wie ze niet houdt? Je moet haar maar niet terugschrijven, je bent nu met mij.

Het dier van de tijd, dat in je groeit. Je bent nu zowat op het hoogtepunt van je leven. Je gaat met een uitgestrekt verleden, waarin je leefde, over de top. Een langzame helling ga je beginnen, bijna onhinderbaar omlaag. Je bent nu vier-en-dertig, Annie.

53.

WAARIN *HOR. 1, VERT. 1*

Het Redelijk Museum.
Een van die reusachtige baksteenpuisten (met een massieve en lage toren baksteen? nog een ander torentje? een bordes? doen we) die een vorige eeuw ons naliet.
Met een inwendig pseudo-modern als een witte kaartenbak. toegankelijk via een eeuwige stairway to heaven.
Afbreken helpt niet, want na de Amsterdamse School bestaat er nog nauwelijks een alternatief, het is allemaal wederopbouw in de pure naoorlogse armoede, bedacht Twijn, terwijl hij weer eens langs die bijna-vertrouwde schilderijen liep.
Hij had met allen de hand geschud.
Met de vrouw voor het venster van Picasso, de bloemen van Matisse, de geheimzinnige zigeunerin van Nolde, hij had Mondriaan in z'n lijnen en vlakkem ontmoet, Breitner had hem in z'n schilderwerk voorgesteld aan een grote actrice, Schuhmacher (met klemtoon op de tweede lettergreep, wist hij), Quirijn van Tiel, ze waren er: een weldadig-oude traditie van een museum dat pretendeerde ultramodern te doen.
Hij bleef een hele tijd naar de compositie uit 1931 van Mondriaan staan kijken.
Het doek hing op een punt, 1/8 gedraaid.
Het was wit met twee zwarte lijnen: een verticaal en een wat dikkere horizontaal (die laatste zwaarder om het grootste deel van het doek te steunen?).
Ook de brede, terugwijkende lijst was wit.
Rechts omhoog vormde zich een wit, vijfhoekig vlak.
Daar waar de gulden snede (ach ja, die recurrente reeks bij Fibonacci) van die onverwachte vijfhoek was, kon je je een oneindige diepte voorstellen: een diepte die verder ging dan de bodem van alle causaliteit, van Genesis of het ontstaan van het heelal. Een wei woe wei, zoals de Chinezen dat noemden: een doen door niet te doen, het wezen van de schepping. Geschilderd, maar met geen kleur: met wit.
Het was het meest fascinerende schilderij dat Twijn kende.
Hij liep naar de kantine.
En aan een grote tafel zat Annie.
Ze zat met een zestal anderen.
Eentje kende hij: dat was een mannequin met wie hij vroeger wel eens uit was geweest. Ze lachte tegen hem, maar haar tanden waren niet zo mooi meer.
Er was niet veel tijd en rust om met Annie te praten.

Al die mensen die ze bij zich had.
Ze schreef een nummer op een papiertje: bel me, zei ze.

54.

WAARIN *TOEOETTOET*

Uit een telefoongesprek.
Je hebt me nooit geschreven.
Marietje wou niet, en om de lieve vrede…
Je zit onder de plak. Mag je wel bellen?
Dat maakt nu niet meer uit. Marietje en ik leven zo'n beetje als kat en hond. 't Is jaren een mooi huwelijk geweest, en we hebben twee zoons. Toen roddelde een oude vriendin van Marietje dat ik met een babysitter naar bed was geweest. Die verraadster haar man is verliefd op Marietje en misschien is het wel wraak geweest. Dat Marietje bij hen hoorde en niet bij mij.
En was je met die oppas bezig geweest?
Nee. Maar Marietje gelooft haar, op z'n minst twijfclt ze, want die baby-sitter is als een vriendin des huizes en we weten allebei dat ze verliefd op me is. Marietje is haar zekerheid in me kwijt. Ze ruziet en zet de kinderen tegen me op, zo jong als ze zijn. Ze stuurt me nu en dan zelfs een advocaat en een dagvaarding op m'n dak. Maar die weet ik dan weer uit m'n buurt te krijgen. Soms is het goed met haar, soms ook niet. Weerhuisje. Ik heb wel vrienden, maar ik ben m'n kameraad kwijt. Ik ben blij dat we weer bij elkaar in de buurt zijn.
Ik ook.
En jij?
We hebben zeven jaar lang in Johannesburg gewoond. Nu zijn we hier, in Heiderdorp. Iwan is helemaal Zuid-Afrikaans, die zit op een internaat daar. Met Lo is het over nu we weer in Nederland wonen, in de buurt van z'n oude liefdes. Hij is een tijdje het huis uit geweest, een half jaar met Loudi samengewoond. Nu woont hij boven en ik beneden. Hij heeft wat met een andere vriendin van vroeger, geloof ik, die moet al in de veertig zijn. We spreken elkaar wel nu en dan. Ik doe z'n was, geef 'm te eten. Hij is professor en directeur van een instituut voor onderzoek. 't Is hier wel erg mooi wonen. We hebben een heel groot huis, aan een soort rivier. Kom je een keer langs?
Natuurlijk.
Hoe gaat het met C wordt C? Werk je daar nog altijd?
En hoe gaat het met jou?
Weet je dat je me ooit uit de hand hebt voorspeld? Ik ben nog een keertje heel ernstig ziek geweest, maar de medici hebben me nu helemaal genezen verklaard.

Ben je gelukkig?
Ik heb een erg mooi huis. Een prachtige tuin. Veel vrienden van vroeger. En nieuwe. Amsterdam is met de auto niet zo ver. En dan is er hier dichtbij ook nog Heiderstad. O ja, toen, in het museum, dat was maar heel even dat ik je zag. Remco Campert was ook bij ons, maar die was vijf minuten weg. Toen hij terugkwam, was je al niet meer bij ons. Hij heeft het hele museum naar je afgezocht, maar je was al naar huis, denk ik.
Ja, ik ben bij jullie vandaan meteen het museum uit gegaan. Zeg, ik bel je binnenkort voor een afspraak. Gaan we ergens lunchen en kletsen.

55.

WAARIN *HHI.I.I.I.I.I*

Het was bijna een landhuis, daar aan de rivier, of liever: wetering. Er stond een aantal oudere, kapitale huizen naast elkaar. Een professorenbuurt, zou je kunnen zeggen.
Een tuin er helemaal omheen. Gazons, borders, bomen. Een Japanse kersenbloesem van voorzichtig lila stond half over het pad naar de voordeur heen.
Binnen was een lange, getegelde gang. De huiskamer ging breed en lang (misschien wel meer dan 20 meter) van een grote erker voor naar een ruime serre achter. Veel planten.
Aan de witte wanden hingen schilderijen van Cobra schilders uit de tijd dat er nog geen Cobra was en ze hard geld nodig hadden. De tijd van een Appel voor een geeltje.
Ik weet, zei Twijn, een klein restaurantje, midden in de bossen. ´t Is niet zo bekend, want ´t is eigenlijk speciaal voor ruiters die daar ook hun paarden kunnen stallen en laten verzorgen.
Toen ze de deur uitgingen, werd er uit het huis geroepen. Annie ging weer naar binnen.
Even later: Lo heeft griep. Hij wou weten waar we naartoe gingen. Ik zei, ergens lunchen, ik weet niet waar. Veel plezier samen, zei hij.
Twijn herinnerde zich diezelfde woorden. Die waren van ja, die eerste man van haar.
Ze reden een half uurtje op de grote weg en toen kwamen ze op een bosweg die eerst nog asfalt droeg, later karig met grint was bedekt en tenslotte moest Twijn heel voorzichtig om allerlei kuilen heen sturen om de vering zoveel mogelijk te sparen.
Het was genoeglijk, daar midden in het bos. Het was eigenlijk een boerderijtje met een hooiberg en enkele stallen, gebouwd in het begin van de vorige eeuw.
Ze aten aan een tafeltje buiten varkenshaasjes in sherry.

De paarden hinnikten,
Annie en Twijn aten en praatten.
Later liepen ze hand in hand over een paadje naast een zandweg. Overal de stilte in een wereld, waarin alleen bomen leefden met hier en daar een vogel.
De duizenden hoge bomen waren majestueus. De stilte ertussen was nog veel imponerender.
Ze zwegen met diezelfde stilte in zich.
Hun handen vertelden erover.
Veel stilte samen.

56.

WAARIN *JAJA*

Ze telefoneerden vaak en lang. Van en naar C wordt C. De telefoniste die opnam en doorverbond, was allang geen Loudi meer. Die was verdwenen, ver weg in een provincie die dichtgeplakt was met kranten, waarin onder de stadhuisberichten van een stadje haar naam had gestaan onder de rubriek GEHUWD.
Het was twintig minuten rijden naar Annie. Twijn ging zowat eens in de week.
Uit een telefoongesprek.
Ik heb je al twee weken niet kunnen bereiken. Je was niet op je werk.
Nee, dat klopt. 't Was tijd voor griep.
Veertien dagen: is dat niet wat lang?
Eerst kreeg Marietje het. Dus ik moest voor haar en de kinderen zorgen.
En daarna bleek ze mij te hebben aangestoken. Dus toen zorgde zij voor mij en de kinderen.
Wat een gedoe allemaal. Was maar hier gekomen, dan had ik je verzorgd.
Da's heel aardig van je, maar ik heb toch ook nog een gezin waarvoor ik verantwoordelijk ben.
Je had best je hele gezin mee kunnen nemen. Ruimte genoeg boven. En misschien waren Marietje en Lo wel voor elkaar gevallen, dan was alles opgelost geweest.

57.

WAARIN *UT-RE-MI&TIJ*

Ze zaten lang niet altijd alleen bij Annie thuis. Er kwam veelsoortig bezoek bij Annie. Soms zat 's avonds ook Lo erbij. Twijn beperkte zich meestal tot de ochtenden en middagen om op bezoek te komen.Het waren voor Twijn

vaak interessante mensen, soms door hun uitdrukingsvermogen, soms door hun kennis of hun visie.
Zo ontmoette hij er Piet van Bos. Toen Annie eens opmerkte dat het weer aan het veranderen leek, glimlachte hij.
We hebben tegenwoordig modern weer, zei hij.
En dan was er die middelbare man in Schiller hemd. Hij had conservatorium en bracht op de radio een wekelijks programma van klassieke muziek.
Ik draai heel weinig uit de tijd van Mozart en Von Beethoven, vertelde hij: ze zijn vaak mooi, nou ja, natuurlijk niet altijd, maar de mensen horen ze al genoeg op de radio. Ik heb trouwens een gevoel alsof speciaal die pianomuziek van hen vooral is geschreven terwijl die rococo jongens al die maagdelijke jongedames van goeden huize voor ogen hadden, die lijdelijk en languissant piano zaten te spelen om keurige jonge mannen te vertederen. En dat in een cultuur van fluweel en soortgelijke stoffen.
Ik ben het met je eens, zei Twijn, ik luister liever naar middeleeuws en barok. En naar componisten die redelijk recent zijn. Nederlanders ook. Diepenbrock bijvoorbeeld met z'n liederen: Wenn ich ihn nur habe. Hendrik Andriessen, z'n Ricercare is heel mooi. En Willem Pijper uiteraard. 't Is jammer dat hij zo weinig wordt gespeeld.
Ja, er zijn wat moeilijkheden met 'm geweest. En sommige stukken zijn te duur om uitgevoerd te worden, voor een vleugel bijvoorbeeld met een bescheiden rol in een orkeststuk moet iemand worden gecontracteerd. Bovendien gaat er het verhaal dat hij gezegd heeft dat Ludwig von Beethoven niet kon componeren. Dat heeft Pijper nooit gezegd, natuurlijk, maar hij heeft wel geschreven dat Von Beethoven alle compositorische mogelijkheden van die tijd had uitgeput.
Kennen jullie ook muziek van Jakob van Domselaar, vroeg Annie, die schoonvader van Constant?
Een beginnend kinderboekenschrijver kwam er. Hij had net wat kinderrijmpjes over een spinnetje geschreven en was nu bezig aan een boek over tekeningen die tot leven kwamen. Een vreemd dierenras bevolkte z'n fantasie.
Hij had het over tij. Dat is de vierde persoon enkelvoud, legde hij uit. Dat was degene die je nooit zag en ook nooit zou tegenkomen. De hele wereld was vooral vol met tij's.
Ik heb een vriend. Een dichter die haast niemand kent. Voor al die niemanden is hij levenslang tij. En omdat veel mensen wel eens van hem hebben gehoord door z'n publicaties, zonder hem ooit ontmoet te hebben, is hij misschien wel de grootste, want meest onbekende tij in ons land. Tij de Grote. Je moet natuurlijk wel weten dat een tij ergens leeft, want anders telt hij niet mee. Die vriend van me heeft van z'n tij-zijn een soort eenzaam cultuurtje gemaakt: hij is de enige echte experimenteel, hij experimenteert

niet met taal alleen, maar met z'n hele leven. Hij is bijna helemaal een solitair in z'n hiernutaals.
Twijn vond die vierde persoon enkelvoud leuk. Hij dacht aan Bruce Marshall die had geschreven: Death is the girl in China you'll never meet. De schrijver had een gedicht van dichter tij bij zich. Twijn las het:

ik heb driemaal de fagot gehoord, vijfmaal
de bazuin en de gehele engel is vermoeid:
hij is te nauw voor deze wereld en te smal
om op het water te drijven. lach dan engel,
het zwaard is niet zwaarder dan het licht
dat wij op onze schouders dragen. hoewel,
ook onze heupen zijn hulpeloos.

Het was, aldus vertelde de schrijver, geïnspireerd op een map met pentekeningen van engelen, door Frans Masereel.
De man van de familie die het koningshuis had geadviseerd, en die geen crème de menthe had gedronken, kwam er ook: hij was nu burgemeester van Heiderdorp. Hij stelde zich voor aan Twijn:
Mijn naam is Jock. Jock van Gooy.
Komkom, dacht Twijn.
Ik ben Jan. Jan Jansen, antwoordde hij.
Dat was niet aardig, schrok hij van zichzelf. Maar aan de andere kant: wat betekende zo'n dubbele naam nou? In een oude eeuw was een circusartiest (Jok) met een boerendochter (uit Het Gooi) geheylickt en de namen werden door dat huwelijk eveneens verbonden.
Twijn vond het uiten van zulke elitair lijkende namen en titels (jonkheer, doctor) verderfelijk. Ook het geaffecteerde toontje en de soms wat uitzonderlijke woordkeus kon hij buiten het zakenleven niet te serieus nemen. Niemand hoefde exact te weten hoe de wereld van de mensen in elkaar zat. Iedereen, arbeider met elitair, bleek leefbaar als de mysteriën van de aanbidding een geheim bleven, De aanbidding dan van de onsterfelijke Heilige Maag.
Daar was Roos. En inderdaad, als ze haar gitaar nam, ging ze helemaal opbloeien. Haar jonge blik, anders altijd bescheiden, ging stralen, haar lippen, meestal ingehouden, werden vol. Ze was dan een negentiende eeuw die onverhoeds veranderde in de twintigste.
Ze zong, of liever: ze reciteerde bij de klinkende, uitwendige baarmoeder – haar ik – die ze voor haar heupen hield. Ze ging een tekst eh zeggen, die kwam uit het repertoire van een klein groepje dichteressen, die samen een literair cabaretje deden in Nijmegen. Soms traden ze in de Vereniging op, of op de soos van het studentencorps aan de Oranjesingel.

Nu stond ze rechtop, sloeg wat snaren aan die elkaar hun ijlste klanken doorgaven en:

wij zijn geen doordraaiers.
wij halen niet het geld uit de maan.
wij roven niet de korenbloemen blauw uit je ogen.
wij zijn geen piraten die hun vlaggen hijsen,
die hun doodshoofd hijsen
op de waal of de amstel.

wij zijn verroest onder uw tapkranen, mijne heren.
maar onzde ontwikkeling is gunstig.
wij zijn gestoomd in uw keukens, lieve dames.
maar onze ontwikkeling is gunstig.
wij zijn gebroken aan uw biljarts, mijne heren.
maar onze ontwikkeling is gunstig.
wij zijn gefolterd in uw leesclubjes, lieve dames.
maar onze ontwikkeling is gunstig.
wij, geslagen aan jullie kruis.
wij, gebonden aan jullie windmolens.
wij, als een schaduw dansend rond jullie vuren.
wij, verstookt in jullie hoogovens.
julie giftige appel danst in onze keel.
maar onze ontwikkeling is gunstig.
gunstiger dan u denkt.

DE HAAN KRAAIT VANAF
DE DOOR JULLIE GEFINANCIERDE
STINKENDE,
ROTTENDE
URINOIRS,
dames en heren.

VITRIOOL, MIJNE DAMES EN HEREN.

de haan kraait
en scheurt de nacht
van de witte muren van het licht.

ONZE haan.

Twijn luisterde met tanende interesse. Hij dacht:

Doorsukkelen, soms struikelen van ellende, soms opveren van plezier, was het leven.
Hij bijvoorbeeld ging scheiden.

58.

WAARIN *MORGENR...*

De bezoekers kwamen meestal eerst als relatie van Lo. En dat gebeurde vooral 's avonds.
Maar na een paar keer ging hun voorkeur uit naar Annie. En dat was vaak ook overdag.
Op een lentemiddag belde de deurbel en twee mannen kwamen de kamer binnen.
De een, heel dik, was de burgemeester van Heiderstad. De ander was de gemeentesecretaris, zijn schaduw. Ze gedroegen zich alsof ze helemaal thuis waren, vond Twijn.
Het doel van hun bezoek bleek een benefiet van Annie: een modeshow in de Zakenhal.
Er werd gesproken over het programma van het gebeuren, over de aankleding van alles, over de uitnodigingen aan de elite in de stad en in de wijde weidsheid, over drankjes en hapjes, over publiciteit in de dag- en huis-aan-huisbladen.
Over de laatste had burgemeester Den Tronk iets te zeggen. Publiciteit was z'n hobby.
Jaja, zei hij, ik weet het, de lezers van deze bladen kunnen, voor zover zij niet tot de elite horen, zich waarschijnlijk niet het zeer dure entrée veroorloven, maar ik vind, en met mij ongetwijfeld ook jij, Van Zinnen, dat de stad zich niet genoeg kan presenteren. En dit is een schitterende gelegenheid, nietwaar?
De gemeentesecretaris bromde instemmend.
Een schaduw bromde.
Annie toonde modefoto's die Twijn van haar had gemaakt.
Den Tronk bekeek. En dan wendde hij zich tot Twijn.
Kunnen wij op uw medewerking als fotograaf-vrijwilliger rekenen? Het is voor een zeer goed doel. Het betekent ook voor u natuurlijk een aardige publiciteit. Uw onkosten zullen door ons gaarne worden vergoed.
De burgemeester leek een vriendelijke man.
Elke morgen, regenend of stralend, werd hij door de de Meerzomige zilverpatrijs Wyandotte haan, de grote Wyandcotte in het luxueuze kippenhok, wakker gekraaid.

Als een echte socialist stond hij enkele minuten daarna voor de badkamerspiegel in z'n rijkelijke villa zich te scheren en luidkeels en uitermaete geaffecteerd uit volle rode borst het Morgenrood te zingen.
Elke morgen, regenend of stralend.
Hij was natuurlijk amateur en z'n grote lichaam steunde hem een behoorlijke bas te zijn.

Morgenrood, uw heilig gloeien
Heeft ons steeds den dag gebracht
Breek toch door, o lichtvernieuwer,
In den groten volk'rennacht

Elke keer weer gloeide hij mee. Toch was Den Tronk geen lid van de grote socialistische partij. Hij hoorde tot een afgevallen tak: de Liga van de Sociaal Libertijnen, Hij was er zelfs voorzitter van.
59.

WAARIN *BWWWW*

Een dag om niets te doen. Bij te komen. Niets te doen.
En alleen thuis. Marietje werkte en de kinderen waren naar school. Er lag weer een dagvaarding van een advocaat. Binnen enkele dagen moest hij het huis uit zijn, anders…
Hun zoons waren nu 6 en 4 – het moest nu toch maar. Als ze doorgingen, hij en Marietje, dan zouden de kinderen nog meer emotionele opmerkingen van hun moeder horen: pappa heeft mamma in de steek gelaten, pappa is stout geweest, pappa moet gestraft worden voor wat hij mamma allemaal heeft aangedaan.
Wat een schoft zou die pappa voor de rest van z'n leven in de ogen van z'n zonen blijven. Twijn wilde bijna dat hij wèl met die babysitter had gedingest, dan was hij niet voor niets schuldig geweest. Wat moet een mens met onschuldige schuld? Het is de bron van het diepste lijden.
Hij was die morgen naar buurtwinkels gegaan voor een half bruin brood, een doosje smeerkaas en enkele preien. Daarbij een grote fles Perl.
Stil als een traploper had hij weer de drie trappen naar hun woning geklommen.
Hij had het brood dwars doormidden gesneden, er alle smeerkaas op gesmeerd, de prei gewassen en gesneden en die op de smeerkaas gedaan.
Hij lag op z'n bed en las. Vertalingen door John Vandenberg van Kenneth Patchen – die dichter waaraan Nederlanders als Ungeburt en Grijsleek zoveel te danken hadden.
Brief aan God heette het boekje.
Hij las:

Het woord is de wijze waarop iets dat men niet kan zien zweeft.

Hij las:

dat verdomde geploeter om lief te hebben.

Nou, dacht hij. Hij las:

De spelonk was met blauw bont afgezet. Een prinses zat bij de ingang en in haar hand hield ze een kelk van goud. Ze dronk van de wijn en ontsliep zachtjes. Heel ver weg, bijna aan het einde van het verst afgelegen land, hield haar minnaar op met het scheppen van een nieuw wezen.

Hij las:

God, je nobele zoontjes zijn gek.
Ze ademen moord uit.

Hij las:

En de zoete Christussen blinken
als de tranen van een vrouw tot wie men
zonder liefde is ingegaan.

Z'n bord en glas waren leeg. De morgen was bijna om. Het was tijd om Annie te bellen.
Hij hoorde haar hallo. Toen werd de hoorn uit haar handen getrokken. Er kwam een zware mannenstem.
Wie ben je?
Hij sprong in z'n auto naar Heiderdorp. Wat gebeurde daar?
Hij liep om het huis heen naar de keukendeur. Die stond open.
Annie, riep hij.
De huiskamer antwoordde met haar stem.
Ze zat alleen.
O, dat was Tom. Die is gevlucht uit een inrichting, naar huis, 't is de zoon van de buurvrouw. Hij wil alleen maar z'n medicijnen slikken als ik die geef. Hij kan wel eens onverwacht reageren, zoals toen straks bij je telefoontje. Hij is hier weggegaan, meteen daarna, en nu moet-ie zich ergens in een van de tuinen hebben verstopt. Z'n moeder en z'n vader zijn 'm met hulp van wat buren aan het zoeken. Ik zal 's even gaan kijken of ze hem hebben gevonden.
Ze liep naar de keuken en naar buiten.

Twijn zat op de bank. Hij pakte 7 Rode Zondagen uit de boekenkast, van Ramon Sender. ’n Prachtig verhaal van een meisje met een haan, dat tijdens de Spaanse Burgeroorlog… De keukendeur ging open. Er kwam een jongen van een jaar of achttien binnen. Hij was tegen de twee meter.
Wie ben jij, gromde hij met z’n zware stem.
Ik ben Twijn, een huisvriend.
De jongen ging zitten, zweeg, en nam Twijn met zware ogen op. Alles leek zwaar bij hem.
Twijn voelde dreiging. Hij liet zich wat onderuit zakken op de bank.
Als je naar me toe komt, moet je eerst over m’n voeten heen, dacht hij. Die gaan keihard in je buik of lager.
Maar er gebeurde niets.
Annie kwam terug.
O, je zit hier. Ze zoeken je. Ik zou maar gauw naar huis gaan.
De jongen gromde iets en ging.
Ze lachte.
Zo, dat is weer achter de rug. Ze ging zitten.
En stond meteen weer op.
Ik ga boven iets anders aantrekken, zei ze.
Ze kwam terug in een blauwe jurk. Ze ging zitten.
Na een minuut stond ze alweer op.
Nee, de jurk bevalt me niet. Ik ga nog even naar boven.
Ze kwam terug in een zwarte lange broek en een wijnrode bloes.
Is bet zo beter, vroeg ze.
Prachtig, zei Twijn.
Ze ging zitten.
En stond binnen een minuut weer op.
Nee, toch niet.
Toen ze weer terugkwam, droeg ze een grijs deux-pièces.
En, vroeg ze.
Mooi, zei Twijn.
Bedankt dat je kwam, zei ze.
Ze spraken een uurtje met elkaar. Over die jongen, Tom, had ze geen zorgen.
Ik moet weer weg. Ik heb straks opnames.
Ze bracht ´m naar z´n auto.
Rij je voorzichtig.
Nu wel, zei hij en draaidc het raampje dicht, terwijl hij optrok. Verderop kon hij keren.
Ze stond er nog. Ze hield haar hand op: stop even.
Hij remde, draaide z´n raampje weer open.
Ogenblikje, zei ze.
Ze liep naar een struik in haar tuin en brak er iets af.

Ze legde het op het dashboard. Een takje met enkele knoppen eraan.
Dank je wel, zei ze. Dag.
Hij draaide het raampje tot op een kiertje dicht.
Keek even naar haar.
Reed weg.

60.

WAARIN *RINKRINKEL*

De plaatsen aan het plankier waren duur: 250 gulden per stuk. Daar kregen de dames veel voor± een kijk in de huidige mode, een soort gevoel van uitverkoren, een glaasje champagne, een hapje zeer lekker, en het idee dat ze toch maar mooi hadden bijgedragen aan het benefiet voor het verweesde kind. Vooral: hun namen waren in de programma's gedrukt en er was een echte modefotograaf bij, die hen nu en straks in hun vaak onder-hun-leeftijdse kleding zou fotograferen. Die foto's zouden dan drie weken lang na het benefiet samen met de geshowde mode worden tentoongesteld in de Zakenhal.
Het benefiet bracht, mede door schenkingen en zelfs een legaat, ruim 300.000 gulden op.
In die weken zag je een exclusief genieten door de straten gaan: dit hebben wij, *wij,* mogen doen.

61,

WAARIN *FFFFFWWT*

Maar ineens was Marietje uit hun woning verdwenen. Dat was verlating en hij belde onmiddellijk haar advocaat: niks hem de deur uitzetten. Hij zat ineens met de kinderen alleen. Ze had wat meubels meegenomen, wat beddengoed en al haar boeken. Hij maakte foto's van de lege plekken.
Diezelfde middag bezorgde een jongen een boeket, bijna zo groot als een rozentuin, met een kaartje erbij: veel succes met onze zoons, veel liefs van Margrietje.
Bloemen? Liefs? Ze gaf hem indirect aan hoe hij haar kon bereiken. En misschien wel dàt hij haar moest bereiken. Ze werkte, natuurlijk: ook nu ze weg was, werkte ze nog steeds gewoon door bij die bloemenwinkel.
Hij besloot om 6 uur 's avonds, winkelsluiting, te posten op het Grote Wagenplein.
We moeten eens praten, zei hij tegen haar. Wat gaan we doen?
Ga maar mee naar waar ik woon, stelde ze voor.

Binnen enkele dagen woonde hij zo'n beetje bij haar. Ongestoord door de kinderen: maar dat konden ze niet volhouden. Ze waren, zou je kunnen zeggen, bij haar en tegelijk werden elders hun zonen opgepast door een babysitter. Dezelfde babysitter waarmee hij, had die oude vriendin gezegd, had…
Aan het eind van elke middag ging hij naar hun woning, om z'n zonen te zien, financiën te regelen met de babysitter – die nu voor dag en nacht was – en de post te lezen.
De relatie tussen Marietje en hem was alsof ze net waren getrouwd. Geen onvertogen woord. En het leek hem allemaal echt, goudeerlijk. Geen spoor van bedrog, van doen alsof. Hadden ze geen kinderen moeten hebben? En zij geen vroegere vriendinnen en hij, zoals ze ook had gewild, geen oude vrienden? Het leek een alleen op de wereld.
Dat kon niet worden volgehouden: ze waren sinds de geboorte van hun zonen eigenlijk samen directeuren van een NV ter opvoeding en bescherming van nakomelingen. In gemeenschap van belangen. En dus ook in gemeenschap van goederen, al zei Marietje altijd: wat ik verdien is voor mij, wat jij verdient is voor het hele gezin – had je maar niet met me moeten trouwen.
Tenslotte praatte hij met Marietje erover. Zolang een kinderrechter, een Voogdijraad, zich er niet mee bemoeide, hadden ze deze gezamenlijke verantwoordelijkheid. En die konden ze alleen realiseren als ze permanent in de woning van het gezin woonden. Had je maar niet moeten trouwen, lachte hij – ze kon die grap van haar te citeren maar nauwelijks waarderen.
Ja maar, vroeg Marietje, zou vooral de oudste me wel terug willen hebben? Ik ben tenslotte eigenlijk van onze kinderen weggelopen.
De hospita was een lesbienne die een oogje op Marietje leek te hebben. Op een dag dat ze de stad uit was, verhuisden Twijn en z'n vrouw weer naar hun eigen huis. Ze lieten een briefje achter.
Marietje hield het drie maanden vol. Ze was attent, ze was lief. En toen was het weer over: verbitterd stond ze in de bloemenwinkel, verbitterd stond ze in de keuken, met constante hoofdpijn lag ze in bed. Ze was vinnig. pinnig, een barricade tegen z'n goede bedoelingen.
En toen zag ze het boek, en meer.

62.

WAARIN *DOEDOEDOE*

De telefoon. Den Tronk.
U hebt prachtige foto's gemaakt en die zijn een belangrijke bijdrage geweest aan het succes van ons benefiet (hij zei: ons).

Vorige week behandelden wij in de vergadering van onze Liga het probleem dat de politiek en de burger steeds verder van elkaar komen te staan. Er was iets bedacht door de dames en heren. De politici moesten niet zo ernstig altijd zijn. Men dacht aan een grote serie foto's, maar dan zo genomen dat geen politicus herkenbaar was. Het moesten opnames worden van politici die gewoon iets geks deden. De tekst, die overigens door de vermaarde cabaretier Tim Paan zou worden geschreven, mocht geen namen noemen of andere indicaties geven. Het ging erom aan te tonen dat ook politici in feite gewone mensen zijn.
En ook leden van onze Liga zullen zich beschikbaar stellen, want het dient een objectieve uitgave te worden. Dik en groot (als Den Tronk, dacht Twijn). 'n Waarlijk boek, zei de burgemeester van Heiderstad en voorzitter van de Liga.
Dat wordt duur, dacht Twijn: niet bepaald aardig voor de gewone man. Maar zulke prijsoverwegingen kon je niet verwachten: deze mensen dachten logischerwijs in hun eigen standaarden.
Den Tronk praatte enthousiast door.
Wij hebben al enige zeer gulle sponsoren gevonden en we zullen de activiteiten van de medewerkers gaarne goed financieren. Ik ben er ook van overtuigd dat wij de verkoopprijs van het boek redelijk betaalbaar zullen kunnen houden. O, en ik zou met u een afspraak willen om de zaak afdoende te bespreken. Mag ik u doorverbinden met mijn secretaresse die mijn agenda beheert? Dan kunt u met haar overleggen wanneer ik het beste naar Amsterdam kan komen.

63.

WAARIN *TRILLILLILLILLIL*

Deze week, nog morgen en overmorgen, had hij vier afspraken voor opnames.
De ideeën ervoor waren al samen met Tim Paan bedacht, de teksten lagen op z'n werktafel. Hij las ze nog eens een keer goed door.
Marietje was niet thuis. De jongens waren naar school. Rust.
Eigenlijk was hij bang. En alhoewel z'n huwelijk allang aardig aan het versplinteren was, hing die angst nog steeds in hem. Hij kon ervan trillen, soms.
Hij hoopte dat het weer goed zou komen met Marietje, maar een duidelijke voorstelling van hoe had hij niet. Onkunde, èn kunde, maken veel stuk. Vooral z'n angst om alles kwijt te raken: haar aandacht, haar toewijding, haar solidariteit van vroeger, de toekomst van een vertrouwd gezin, de zekerheid van een thuis… hij werd erdoor bestuurd. Hij kon niet eens meer tijdens zo'n crisis met haar zeggen: kom, nu is het genoeg geweest, ik heb

niets gedaan en nou moeten we maar weer eens zonder dat gezeur en gedoe van elkaar houden. Maar ja, oorzaken kunnen weg, maar de gevolgen?
De huisarts had hem valium voorgeschreven. Dat gaf hem een tikkeltje onnatuurlijk gevoel. Een beetje alsof het hem allemaal wat minder aanging. Een soort lichtmetalig gevoel.
Hij nam een paar slokken pils. Dat eeuwige geploeter om lief te hebben…

Foto Tim Paan: achterzijde omslag. Close-up door een lichtgekleurde ruit: ik met pet op en bouffante voor m'n mond. Onherkenbaar.
Tekst:

praatjesmaker:

Geboren uit de zucht van een ziedende zeug. Opgeleid tot uiter van varkensgillen. Nooit aardig, nooit waardig. Z'n leus: taal moet fataal zijn, het woord moet vermoorden.

Twijn had een jaartje terug een mooie foto van zichzelf gemaakt. Die kon nog best mee, samen met een foto van Tim Paan, achterop de omslag bij de beschrijving van de makers. Hij had een afdruk geplakt in het fotoboek over Annie.
Het was een bij het nieuwe boek passend zelfportret: hij droeg een hoge hoed, waarop een kleine leguaan lag, twee fietswielen waren verkleind en als een lorgnet voor z'n ogen gemonteerd en hij droeg een baard van franje die hij van een oud fluwelen gordijn had geknipt.
Tekst:

plaatjesmaker:

Ter wereld gekomen als verschwatzte idioot. Ontwikkeld in donkere kamer. Houdt van fietsen om kijk op de wereld te krijgen. Werkt zich lens.

Hij pakte het boek: ALS DE MODE NIET MEEDOET. Begon erin te bladeren. Er schoven wat losse foto's uit het boek.
Beneden sloeg de voordeur. Marietje.
Ze kwam de trap op naar de zolderkamer/werkkamer. Ze zag er moe uit. Hallo, zei ze wat nukkig.
En ze zag natuurlijk meteen het boek en de foto's die eruit waren geglipt. Ben je nou weer met die meid bezig, schreeuwde ze. Je ligt er natuurlijk weer mee te rotzooien in bed. Het is nu afgelopen, hoor je me, afgelopen. Ik ga meteen m'n advocaat bellen.
Twijn schoof snel naar de kamerdeur. Niet dat, dacht hij. niet dat weer.
Ik heb niets gedaan, zei hij.

Een zwaktebod. Maar ze luisterde niet eens. Huilend van emotie liep ze naar het raam van de grote koekoek.
Ik spring naar beneden, krijste ze. En ze sloeg met haar vuist op het glas. Dat brak.
En ineens was er bloed.
Het spoot als een kleine rode fontein uit haar pols.
Stommeling, riep hij. En pakte een handdoek om de geraakte slagader af te binden.
Toen rende hij naar de telefoon. De huisarts.
Ik stuur een ambulance, zei de assistente.
Ze schoven Marietje achterin de wagen. Hijzelf kwam voorin naast de bestuurder.
Ze gingen met tachtig, honderd door het wirwar van de stadse straten. De sirene stond boven z'n hoofd te schreeuwen: opzij, uit de weg.
De bestuurder bleef kalm. Ook al stonden er op een kruispunt allerlei auto's stil, waar tussendoor hij z'n grote wagen zigzag moest manoevreren. 'n Keer wist hij net nog een tiener op een brommer te ontwiken: zeker de verkeersregels niet geleerd, mompelde hij.
Ze waren er.
Twijn klom met trillende knieën uit de cabine van de ambulance.
De brancard werd door de twee broeders de ontvangst van het ziekenhuis binnen gereden.
Mensen liepen in en uit. Soms alsof ze gewoon een zakenafspraakje hadden: fit en glunder. Anderen moesten ondersteund worden naar de taxi die voor hen klaar stond. En weer anderen werden in een rolstoel gereden.
Ga maar naar een ander ziekenhuis, zei een witgejaste verpleger. We hebben hier geen plaats.
Vooruit, zei een broeder, maak nou geen geintjes, help die vrouw nou even.
Ik zei toch: we hebben het te druk, we hebben geen mensen, we hebben geen plaats.
Héééé, zei de broeder met verheffing, klerelijer, help eerst hier die vrouw om in leven te blijven. Daar zijn jullie voor. Daarna kijken we wel verder.
Een tijdje later lag Marietje op een brancard met wieltjes naast een bad in een badkamer, een stevig verband om haar pols. Drie dagen en dan kon ze wel weer naar huis.

64.

WAARIN *D'RUIT!*

Hij zou de halve nacht aan het werk moeten om alles goed voor te bereiden. Marietje of niet, hij moest hard zijn voor zichzelf.
Keihard. Mammier is logeren: de kinderen waren naar bed.

Hij schoof weer achter z'n werktafel.
De titel van het boek was al vastgesteld en ontworpen:

Gekkernijen

de politicus potsierlijk

Inleiding: komt later.
Foto: Den Tronk in restaurant aan tafeltje, wachtend op uitvoering van z'n bestelling. Opname met op de voorgrond een roos die z'n gezicht verbergt.
Tekst: Geboren in een badplaats. Maar eerst verwekt tijdens een driftig oponthoud in een duindel. Is zo volumineus van gestalte, dat gasten in het restaurant denken dat hij op de menukaart staat. Toch heeft hij scherpe kanten, maar daar hebben alleen z'n echtgenote en z'n maîtresse last van gedurende de copulatie.

Foto: Clovis Jock. Wast zwaarbemodderde, witte Bentley schoon. Z'n gezicht afgewend van de camera.
Tekst: Huilde als baby al lijzig. Meent van adel te zijn, maar stamt van boerendochter en circusartiest. Door combinatie van de achternamen dezer voorouders ontstond zijn dubbele naam. Verklaarde ooit dat hij niet geloofde in democratie. Maar hij is dan ook een nietszeggende bentleader van clowns. Hier bezig met het witwassen van z'n Bentley.

Foto: Peter Rotsveld. Fisheye opname van man die een haring aan de staart in z'n keel laat glijden. Haring scherp close, gezicht man met pet op achtergrond onscherp.

Tekst: heeft een zware zachte g, waarop de waarheid dikwijls uitglijdt. Diverse academische titels. Als ichtyoloog schuift hij z'n ik voortdurend gehaaid naar voren. Als geoloog kiest hij voor schollen. Als seksuoloog houdt hij van tongen. Duidelijke voorkeur voor platvis. Hoewel ook de platvink zijn gretige liefde kan hebben.

Foto: Trina Tukker melkt koe, haar gezicht tegen de flank van de koe.
Tekst: Melkzuivele waarheid in financieel plaatje. Sierlijk gelijk een pot trekt zij aan de tieten van haar roodbont. Is door het ganse land in bezit van kuddes melkkoetjes: ontspant zich na gedaan uitmelken door te luisteren naar het rinkinkinkelen van gouden munten en het knisperen van hoogwaardige bankbiljetten.

De bel rukte hem die volgende morgen uit z'n diepe, korte slaap. Hij drukte op de doe-open-knop van de voordeur beneden. Er kwam een vreemde man de trap op. Alstublieft. Twijn kreeg een papier in de handen. De man draaide zich om. Twijn keek: het was (weer) een dagvaarding. Binnen twee maanden het huis uit, of anders… Nou, dat viel mee. En hij besloot om deze keer maar mee te doen met al dat officiële gebemoei.

65.

WAARIN RIP

Marietje was te ver gegaan. Zoveel bloed kon hij niet aan.
Nu was hij dan echt gescheiden.
En het boek was klaar om gepresenteerd te worden. De prijs werd toch nog redelijk, dank zij al die sponsors.
Het eerste exemplaar zou worden overhandigd in de te ver gaande, want wandenvolle Schilderijenzaal van Willem V aan het Haagse Buitenhof. Aan wie? Dat was even een probleem geweest. De gasten was in de uitnodiging dringend verzocht een clownsneus te dragen, een pruik en 'potsierlijke make-up': ook de koningin, opdat aller anonimiteit zo goed mogelijk zou worden gewaarborgd.
Overhandiging van het eerste exemplaar aan de koningin zou haar identiteit onthullen. Twijn had een oplossing. Annie zou er kunnen showen, tot meer vertier van de gasten. Ze zou allerlei clownskleding kunnen tonen. Na afloop zou dan het eerste exemplaar aan haar worden overhandigd.
En zo geschiedde.
Het gebeuren kreeg veel, heel veel publiciteit. Het boek was snel uitverkocht en er moest een tweede druk worden opgelegd. Druk en distributie daarvan duurden ongeveer twee maanden.

In die tijd kwam de scherptekstende Tim Paan om in een verkeersongeluk.
Toen hij op een morgen in z'n auto stapte, kwam er van de andere kant een vrachtwagen waarvan de bestuurder kennelijk de macht over het stuur was verloren. De wagen reed op de nog geparkeerde auto van Tim, en schoof deze de rijweg op. Daar kwam juist een andere vrachtwagen aan.
Het was een merkwaardige, buitengewone samenloop van omstandigheden, zei de verkeerspolitie.
En de kranten schreven het na.
Terwijl politici druk vergaderden op het Binnenhof over de groeiende welvaart die om zoveel bezuinigingen riep, werd Tim gecremeerd op een begraafplaats te Kijkduin.
Een paar speeches die er weinig toe deden.
Zowat dertig meelevenden.
Enkele politici ook.
En zonder enige vermomming.
Niemand herkende hen.
Tim Paan werd gecremeerd samen met een eerste druk van Gekkernijen.
Hij maakte de tweede – en de volgende drukken – niet meer mee.
Z'n as werd uitgestrooid in de zee.
Een kabeljauw verslikte zich.

Het dier van de tijd, dat in je is. Het is heel grijs geworden en staat voor een zwarte drempel. Het voelt terug naar toen je trachtte de breinaalden van je verleden weg te lachen. En naar toen je een kleine dubbelster van groen was, wandelend over het plankier van je jonge jaren. Het dier van de tijd in je. Vandaag ga je zestig worden, Annie.

66.

WAARIN *60*

Ja, ik word zestig, had Annie gezegd door de telefoon, maar of dat een reden is voor een groot feest. Alleen Iwan komt. En ik zou jou graag ook willen uitnodigen, ik heb je in zoveel jaar niet gezien. Hoe is het met je?
Goed. Heel kort: ik ben al een paar jaar gescheiden en ik ben ook gestopt met werken. En jij?
Ik ben nog steeds getrouwd met Lo. Hij woont hier nog altijd boven me. Hij zal binnenkort wel met vervroegd pensioen gaan.
Het was voor het eerst na die oratio over Oom Freud en Neef Adler dat Twijn Iwan zou ontmoeten.
Die was nu rond de veertig.
Hij bedacht dat het welk leuk zou kunnen zijn om hem nu dat kinderverhaal dat hij ooit had gemaakt, te geven.

67.

WAARIN *BROMBROM*

Kinderverhaal?
Het moet zo zijn gegaan.
In de tijd dat hij tijdens dat weekend voor het eerst Annie had leren kennen, en toen hij Iwan had toegesproken, was hij bevriend met de zoon van een grote uitgever.
De firma wilde een fonds van kinderboeken stichten. En Twijn had toen een kinderverhaal bedacht en daar foto's bij gemaakt. Maar dat bleek te duur als uitgave.
Het verhaal ging over twee heksen, een goede en een boze. En over Iwan. Er kwamen leuke associatieve beelden in voor. Een klok die ook een jongen is, en van slag. Een hoepelrok werd een lampenkap. En voor de ouders bovendien sprookjesfiguren die je kon vertalen naar volwassen figuren, zoals eem papegaai als psychiater.
Commercieel was het leuk doordacht.
Maar al die foto's. Het retoucheren, het clicheren, het afdrukken in volle kleuren of met minstens een tintplaatje eronder. En een foto kostte een hele pagina. In zo'n inhoud zelfde bladzijde konden veel zinnen staan en die waren qua misschien wel stuk voor stuk als een foto geworden.
Te duur. Helaas.
Twijn had in een obscuur eetkeldertje ook Harry (Enrico) Neckheim leren kennen, een jonge pianist die daar zat te oefenen. Op een dag gingen ze bei op bezoek in een villa, waar op de onderste etage Timmers woonde, die vriend van Twijn uit z'n geboortestadje.
De voordeur ging open, ze hingen hun jassen aan de kapstok en kwamen in de grote hal met het trappenhuis. Van boven kwam het geluid van een vleugel: Bach. Harry stormde meteen de treden op en even later zweefde Bach op twee vleugels naar beneden.
Die vleugels stonden op de muziekzolder die de eigenaar van de villa, Mr. Bimberg, op tweehoog had ingericht. Bimberg was zakelijk leider van jeugdballetgroep Trapino en Harry moet daardoor op de gedachte zijn gekomen om van het verhaal van Twijn – foto's met wat onderschriften – een pianosuite te componeren voor ballet.
Twijn haalde de oude negatieven weer te voorschijn en schreef de onderschriften van toen, bedoeld voor kleine kinderen, om tot een verhaal dat hij aan de allang volwassen Iwan vertelde.
Hij drukte de negatieven af en maakte er, samen met het verhaal, een boekje van.
Iwan, de klok – noemde hij het.

68.

WAARIN *DONGDONG.EH.ETC.*

De jongen, het goed en het kwaad, de nachtwaker en de psychiater

Ditmaal voor jou speciaal 's een kinderverhaal. Nou, kinder... 't Gaat dan wel over 'n Iwan van zo-te-zien niet ouder dan 'n jaar of acht. Maar verder kom je eigenlijk alleen maar ahum eh ahum Volwassenheid tegen.
Een levensgrote, bierbuikige psychiater, compleet met wetenschappelijke formule.
Een uiterst meerderjarige nachtwaker met muisgrijze snor, met bochel en met podagra (da's deftig voor grote-teenjicht).
Dan de ouders van Iwan: keurignette mensen, o ja hoor. Plus een duo van door het leven gerijpte feeën – en die staan voor het Goede en het Boze (want een Ned. kinderverhaal biedt een Ned. kind een Ned. moraal). Verder zul je nog een ouderwetse hoepelrok zien, een amechtig Lelijk Eendje, een meer-dan-volwassen, staande Friese klok en een grote schemerlamp die nog was geweest van Iwan's overoverover en over pfff betoudovergrootvader.
Zo. En nu luisteren. Want het begint.
Er waren ereis een Goede en een Boze fee. Ze woonden beiden in het Beatrixpark. De eerste had een hut op de tweede verdieping van een van die grote kastanjebomen bij de fontein. De ander had alleen maar een hol, meer niet, in die lage heuvel verderop in het park.
Nu je al zo groot bent (39, niet?), zul je begrijpen dat er

geen pais en vree heerste tussen deze twee. De Goede fee moest steeds op haar hoede blijven. Dat ging haar natuurlijk uiteindelijk vervelen (stel je voor: zitten zonnebaden in het pierenbad en in de gaten houden dat je niet plotseling een kletsbrrrnatte badhanddoek wordt – of in de kruidentuin kliskruid zoeken en uitkijken dat er geen hexcentriekelinge om de hoek van een haag op-duikt om je in de laatste resten van de Boerenwetering te smijten – nou ja, van al die en nog meer dingen zou je toch de hommel in je hoofd krijgen?).
Dus weet je wat ze deed? Toen ze op een ochtend in het rosarium wandelde tussen lijsters en Vlaamse gaaien en rozenrozenrozen en daar eensklaps een toverstokje zag zwaaien, was ze haar Boze collega nog net voor en tover-de ze zichzelf naar het huis van Iwan die verderop woon-de in de Haringvlietstraat (daar wonen veel ambtenaren en die eten ambtshalve heel, heel vaak koninginnesoep). Natuurlijk kon ze daar niet zomaar ineens in de eetka-mer verschijnen, terwijl het gezin oranje soupe à l'ex officio zat te lepelen, dat wist ze ook wel. Daarom zorgde ze ervoor 'n stukje van het interieur te worden. Dat was geen probleem: ze droeg een ouderwetse hoepelrok en dùs werd ze, zodra ze ter plekke arriveerde, de kap van de grote schemerlamp die nog van Iwan's overoverover en over pfff betoudovergrootvader was geweest.
Resultaat? De Boze fee meende nu ongehinderd, argeloos en zorgeloos de baas in het Beatrixpark te zijn geworden. De Goede fee deed net alsof ze door haar

tegenstandster was betoverd en kon nu op haar gemak haar kans afwachten om de Boze fee te verrassen.
'n Slim en Goed Plan, vind je ook niet? Alleen... het was toevallig het seizoen van de vliegen. Van massa's vliegen. En die lieten vliegenstrontjes op de lampenkap achter. Erg, hè?
En toen gebeurde het.
Iwan, vroeg z'n moeder, wil je bij de drogist een vliegen-vanger halen?
En dat ging dus om zo'n kronkelige, draaierige, kleveri-ge sliert, weet je niet?
Maar Iwan, een jongen van zo-te-zien niet ouder dan 'n jaar of acht, speelde net zo fijn met z'n speelgoedtrein: de locomotief siste en floot en pufte, rijden maar, ma-chinist Jungerdung! En hij deed of hij niks en niets hoor-de.
De lampenkap werd met de dag vuiler. Zo kon de Goede fee zich niet terugtoveren: je kon toch niet met een vlie-genvieze hoepelrok op straat verschijnen? Zij niet.
Tja, zo gaat dat als je een positief denkende fee bent. Maar dat wist je natuurlijk allang.
In ieder geval: ze dacht dat ze Iwan maar 's moest straf-fen.
En op een morgen, toen Iwan de huiskamer binnen-kwam, gebeurde het. Ineens hoorde hij iets in zich tik-ken en sloeg hij elf uur. Wat was hem overkomen? Hij was de grote, staande Friese klok geworden, waarop hij vorige week had leren klokkijken.
Hij begon te huilen en van schrik sloeg hij vijf uur.
Haar ouders hoorden dat en ze zeiden tegen elkaar: De

klok is zeker van slag af. We moeten die maar naar de klokkenmaker brengen.
En zo tegen de lunch werd Iwan in het amechtige Lelijke Eendje gehesen (het dak moest open) en weggebracht.
Nu wordt dit verhaal 'n beetje raar: Iwan komt niet gauw terug, maar z'n ouders missen hem geen seconde. Ach, deze schrijver is bepaald niet volmaakt…
Iwan moest tot de volgende dag wachten, voordat hij kon worden gemaakt. Hij keek erg tegen de donkere nacht op.
Maar voor het zover was, gebeurde er al 'n heleboel. Da's vaak zo als je het niet verwacht, dat weet jij natuurlijk óók sinds je zo groot ben geworden, hè?
Er was een muizengat in de werkplaats. En daar woonde nachtwaker Robbie: 'n alerte muis met muisgrijze snor, met bochel en met podagra (da's deftig voor grote-teen-jicht).
Die avond kwam Robbie kennismaken.
Hallo, klok, riep hij naar Iwan's hoge wijzerplaat.
Maar hij kon niet antwoorden. Want ineens stroomden de tranen over de Romeinse cijfers die de uren aanga-ven.
Die stroom duurde van VIII tot IX uur n.m.
Zielig, hè?
Daarna kon hij Robbie pas vertellen, dat hij helemaal geen klok was, maar een jongen van zo-te-zien niet ou-der dan 'n jaar of acht.
Onze nachtwaker was ('túúrlijk terecht) danig onder de indruk. Hij sprak: Ik ga subiet dokter Bas halen.
Wie is Bas nou weer, zul je vragen. Wel, da's een pape-

gaai. Maar niet zomaar een papegaai, nee, een toverpa-pegaai. Hij had dan ook 'n heel aparte geneestechniek: hij praatte even met je en dan was je genezen!
Ja, 't gaat nu spannend worden! Lees maar verder!
Zo, Robbie, zei Bas, toen de nachtwaker in de spreek-kooi kwam. Heb je je weer allerlei muizenissen in het hoofd gehaald? Of een hommel misschien?
Nee, nee, m'n hoofd is nog leeg, hoor. Maar er staat bij ons in de werkplaats een grote, staande Friese klok die betoverd is.
En toen vertelde Robbie, dat Iwan was omgetoverd en dat hij gauw moest worden geholpen. En of Bas dat wilde doen.

Dag meneer, zei Bas even later tegen Iwan. En hij begon meteen met hem te praten.
Meneer, vroeg hij, als ik twaalf zeg, waar denkt u dan aan?
Eh, bimbam, antwoordde Iwan.
Eh, bimbam, prachtig. En als ik zeg: kamer?
Eten. O, wat had Iwan een honger.
Hoe dat kwam? Weet je dat niet? Klokken krijgen nooit te eten. Zo, wéér wat geleerd!
Eten, mooi, zei Bas. En als ik zeg: lampenkap?
Vliegen, en Iwan herinnerde zich plotseling weer dat hij geen vliegenvanger voor z'n moeder had willen kopen.
Vliegen, dat is het, zei Bas.
Goed, hè?

Metéén begon hij met z'n vleugels te klapperen en hij riep heel plechtig:

QWERTYUIOPIJ!

En voorwaar…
Iwan was plotseling weer een jongen geworden van zo-te-zien niet ouder dan 'n jaar of acht. Robbie klapte in z'n pootjes en vergat helemaal z'n podagra (da's grote-teen-jicht, weet je nog?).
Nou deed die podagra op dat moment ook nauwelijks pijn (hij had er 400 mg Ibuprofen dragees tegen, '3x per dag héél doorslikken met een flink glas water' – dat glas vond z'n keel echter wel moeilijk).
En gelukkig maar, dat hij zo weinig pijn aan z'n grote teen had, want nu kon hij Iwan wegbrengen tot aan de hoek van de straat, waar hij woonde.
Z'n ouders hadden haar geen seconde gemist. Tenminste, zo vertel ik het in dit verhaal, dan is het mis-schien makkelijker voor je te begrijpen. In werkelijk-heid hadden ze natuurlijk hemel en aarde bewogen, ge-paniekt, gehuild, geroepen, gerend, gezocht – maar dat maakt dit relaas veel te lang en doet er niets aan toe of af.
Mee eens?

De volgende dag vroeg Iwan of z'n moeder voor hem een mooie, nieuwe lampenkap wilde maken.
Toen die klaar was, kon de Goede fee zich weer omto-veren in haar oude gedaante, compleet met een nieuwe,

schone hoepelrok. Vlug ging ze naar het Beatrixpark om de Boze fee te zoeken. Nou, en die schrok toen ze was gevonden!
Maar voordat ze van haar schrik was bekomen, had de Goede fee haar al veranderd in een vliegenvanger, zo'n kronkelige, draaierige, kleverige sliert, weet je niet?
En die stuurde ze per aangetekende post naar Iwan.
Ja, ja:

QWERTYUIOPIJ!

En welterusten: ga maar gerust slapen.

*H*et *G*oede *H*eeft *O*vertuigend *G*ezegevierd!

69.

WAARIN *NEE!NEE!NEE!*

Hij overhandigde het boekje aan Iwan, toen hij binnenkwam en werd voorgesteld.
Ze gingen zitten in de lederen stoelen met de hoge ruggen. Iwan zat te bladeren in Iwan, de klok.
Ik heb je één keer gezien, zei Twijn, nu is de tweede keer. Je bent wat groter geworden.
Hoe lang is dat nou geleden, vroeg Annie.
Op een paar maanden na eh achtendertig jaar. Dat was bij Vic en jou thuis, s'nachts, toen we naar Deux waren geweest.
Lo kwam naar beneden.
Lang niet gezien, Twijn. Hoe is 't met je?
Ach ja..
En met Marietje?
Die kun je beter niet noemen, zei Annie. Ze zijn gescheiden, dat heb ik je toch verteld. Wat ontactisch van je, Lo. Zo ben je wel meer.
Hoe was je vakantie vorige maand, veranderde Iwan het onderwerp.
Goed, zei Annie, mooi. Maar toen ik thuis kwam, had Lo er een rotzooi van gemaakt in m'n keuken. Niets afgewassen. Niets opgeruimd. Als ik in het vervolg wegga, doe ik de keuken op slot. Ik wil je (tegen Lo) er niet meer in

hebben. Je hebt vast wel een vriendin die voor je kan zorgen als ik met vakantie weg ben.
Twijn besloot op te staan en weg te gaan.
Hij mocht Lo wel niet zo erg met z'n wat zeurderige oude wonderkinder-stem, maar zo hoorde je een man toch niet te behandelen, zeker niet in gezelschap, dat was vernederend.
Hij reed de donkere avond in. Hij kwam in geen meer dan vijftien jaar terug.
Kort daarna, hoorde hij via via, was Lo overleden. Dement.

Het dier van de tijd, dat in je is. Het gaat onherroepelijk door.
Het trekt al jaren aan je, hitsig, hongerig naar de toekomst.
Maar hoe is die toekomst nu nog? Je wordt ouder en ouder.
En je ontdekt dat het een mooi stuk van je leven kan zijn, als
er geen ernstig ongemak, geen ziektes, geen ongelukken
komen. Kijk, nu ben je zevenenzeventig.

70.

WAARIN *NEE!NEE!NEE!*

Kijk hoe Twijn een dag na jaren in het ruime huis kwam, dat zich zo lang geleden al had gevest tussen omwonende standing en schuimende kersen-bloesem. En hoe Annie hem begroette als eeuwen terug.
Er was een portretje in z'n hoofd gelijst.
Maar ze was nu dof van tijd. Alleen de ogen niet, die klaarheldere ogen die naar hem lachten. De levendste ogen die hem ooit hadden aangedaan.
Nu zag hij dan hoe oud ze was geworden, vervallend en vervalend in die levensvlugge tijd na al hun jonge spel – en daarna nooit meer gezien. Alles in haar gestalte, haar gezicht, was verkeerd, was ontwricht.
Hij zag haar verschijning en toch: ze was erin, was nog in alles zoals ze stond.
Toen hij haar kuste op haar oude mond, keek hij in haar meren van ogen, zag zere wonden, zoog, en trok ineens, heftig van spijt, en wrekend op de vernielende tijd, uit haar wie ze was.
Ze werd even heel aanwezig in hem. Hij voelde zich bijna platgedrukt in zichzelf.
Ach, zoveel verloren door haar dat nooit gewonnen is geweest.
Je bent heel lang weggebleven.
Ja, sinds je zestigste.
Ik heb je toch niet echt gemist. Ik bedoel: ik dacht heel vaak aan je en ik praatte met je in m'n hoofd.

Dat had ik ook, want ik voelde altijd wat jij voelde, zoals jij voelde wat ik voelde.
Ik ook. En we zijn nooit met elkaar naar bed geweest.
Nee, zei hij. Als je dat doet, ga je een claim op elkaar krijgen. En dan zie je het niet zuiver meer. Ik voelde door alles wat je had meegemaakt, een enorme ja hoe noem je dat, ontferming over je. Ik was boos op alles, woedend, opstandig, dat wie dan ook dat een ander kan aandoen. Met opzet, of al was het maar uit onhandigheid, onzorgvuldigheid. Wie had, en in godsnaam zou ik bijna zeggen, ons zo gemaakt. En waarom? Dat deed je toch niet. Als je iets maakte, en of je nou de evolutie was of een onaantastbare godheid, dan moest je dat toch goed doen.Ik heb sinds die eerste jaren dat ik je kende, geleerd dat we allemaal tot zulke dingen, tot zulk gemanipuleer van anderen, in staat zijn en dat we het lang niet altijd kunnen tegenhouden: we gaan zorgeloos, onzorgvuldig en zelfs riskant met onze medemensen om. Aan de andere kant heb ik altijd een geweldige bewondering voor je. Je kon zo positief zijn, zo blij, zo… nou ja, terwijl er toch zoveel in je knaagde. Ik heb ook voor een paar andere vrouwen zo'n beetje zo'n bewondering gehad. Dat waren beroemdheden: Juliette Gréco, de chasonnière, en Ellen Vogel, de actrice. Het waren zeg maar ikonen, je bewonderde ze door niet met hen naar bed te willen.
Heb je die gekend?
Ik heb Gréco wel eens heel lang geleden ontmoet. En Ellen Vogel, daar heb ik vele malen mee op het toneel gestaan, toen dat nog een soort jeugdzonde van me wa: zij als de grote toneelspeelster, ik als niets – bovendien ben ik een paar keer bij haar thuis geweest. Jij bent ook zo iemand, je kunt zo sterk bewonderd worden door niet met je naar bed te willen.
Het werkt indringend, schijnt het. Daarom kunnen we zoveel over elkaar aanvoelen.
Pas nog, zei hij, overkwam me dat. Dat was de reden waarom ik je ook weer heb gebeld.
Hij vertelde haar het verhaal van de crème de menthe.

71.

WAARIN *HSSSHSSS*

Vorige week had ik nog wat boodschappen nodig.
Ik liep de zijstraat in tegenover waar ik woon en ik zag dat een paar kennissen van me aan het verhuizen waren.
Ze waren net bezig een kast, hangend aan het hijstouw, in de verhuiswagen te laden.
Hallo, zeiden ze, ja we gaan een heel stukje verderop, we gaan naar Emmer Compascuüm. Ton heeft daar een baan gekregen bij de DSM.

We stoppen even, zei Ton, we pakken een pilsje. ’t Is koel, we hebben de blikjes in de volle wasbak gelegd. Heb jij ook zin?
Nee, dank je, ik moet nog boodschappen doen en de winkels gaan al bijna dicht.
Ik zag hoe ze het hijstouw aan het stuur bonden, zodat het niet uit de katrol zou lopen en hoe ze het raampje bijna dicht draaiden.
Ze gingen naar binnen.
De auto stond er heel alleen, half op het trottoir. Het was net als bij honden die bij de slager niet binnen mogen komen en buiten vast zijn gebonden. Ik vond het heel gek: een verhuiswagen aan een touw. Ik maakte wat foto’s.
Vervolgens stak ik een grote speelplaats schuin over. Die was leeg, de kinderen waren thuis eten. En plotseling zag ik een prachtige goudfazanten-haan over lopen. Hij stak haaks op mij een basketbalveldje over en hij kwam van rechts, dus ik gaf hem voorrang. Hij was indrukwekkend. Ook daar maakte ik natuurlijk plaatjes van.
Vlak voor de winkelstraat kwamen twee meisjes aangelopen. Ze waren der-tien of zo. Ik hoorde één fragment van wat ze zeiden.
Heb jij nou nog een leuke jeugd gehad, vroeg de een aan de ander.
Ik haalde bij de kaaswinkel een mooi stukje schapenkaas en bij de bakker was nog een klein stokbroodje. Ik had eigenlijk wel zin in sake, lekker lauw, maar toen ik bij de slijter kwam, zag ik een raambiljet met een aanbieding. En daar stond crème de menthe van voor zowat 3 euro minder.
Ik heb sinds die rare advocaat dat drankje nooit meer gedronken. Maar ik herinnerde het me nog goed: we nipten eraan, we inhaleerden het bijna.
Ik vond dat ik maar eens moest proeven of ik het nog lekker zou vinden. Thuis zette ik het in de koelkast. Echt een avonddrankje, na het eten.
Tegen achten zette ik de TV aan, ik wilde het Journaal zien. Ik schonk me een glaasje van die likeur in. En ik zocht op Teletekst op wat er na het Journaal zou komen. Ik zag de datum van die dag: het was die van je verjaardag.
Er ging iets rinkelen. Ik heb het Journaal uitgezet en je meteen opgebeld.

72.

WAARIN *SCHFSCHF*

Kom, zei hij, en nam haar hand in z’n hand. Haad die rimpelde in hand. De voordeur sloot. Ze liepen voetje voor voetje voorzichtig onder de Japanse kersenbloesem door, het tuinpad af. Hij deed het hekje open en ze gingen bedaard en bejaard naar de auto.
Uit een naburige tuin leek een kinderstem te roepen.
Veel plezier samen.

Hij liet haar hand los, want ze waren bij de auto. Ze stapten in. De veren van de zittingen kraakten. Hij startte.
Het licht was helder nog, op de manier zoals het in het begin van elk najaar hoort te zijn.
We gaan weer naar dat restaurantje midden in het bos. Het is nog hetzelfde. Alleen is de bediening door een ander. De paarden zijn enkele generaties verder gedraafd. En de sherry waarin het varkenshaasje is bereid, werd tientallen jaren rijper onder de kurk. Het was een volhardende kurk, ja. Net als wij, ja. Hij glimlachte.
De bediening was door een jong meisje van nog geen zestien. Het varkenshaasje was sappig en voelde zich vereerd met de rijpe, wat zoetig geworden sherry. De paarden waren jong en werden met ja-knikkende hoofden naar de stal geleid
In het bos hing de stilte dominant tussen de duizenden stammen. Die waren in de ogen van Twijn kaal geworden met elke tak, het eeuwig groen was geen eeuwig groen gebleken. En de schorsen leken schamel van bejaard. Het voetpaadje was er nog steeds naast de zandweg.
Hij zong een liedje in Middeleeuwse stijl, van ene Karel Grazell. Z'n stem pakte niet altijd vol. Si es een cleen lief voghelcijn, dat sittet in die sonnescijn, dat over al die dinghen fluut: die sonne, die meie, die bloomen ent cruut. Hij had het ooit een paar keer door Enrico Neckheim horen spelen: die had er net als Pietro variaties op gemaakt.
Maar tussen de stammen in de verte vluchtte de bleke, gescheurde sluier van de lente, of was het gewoon een verdwaald stukje oud zonlicht? En op de takken zaten slechts enkele pijgrijze vogels te peinzen over hun laatste leeftijd. Op de grond in het rulle van de naalden was het alsof er skeletjes lagen van gevallen vogels. De stilte hing weer dominant tussen de stammen, toen Twijn klaar was met zingen. Hun handen voelden elkanders rimpels en levervlekjes, voelden elkanders stilte. Wanneer zouden ze hun lichaam – dat haam, dat bijeengehoudene van het lic dat bijna ten einde was – moeten vervangen door die stilte en wanneer zouden ze naar druipers van hars gaan ruiken en schimmelvochtig dennengroen?
Was er heul? Was er heil?
Hij liet haar hand los, want ze waren bij de auto. Ze gingen in de wagen zitten. De veren van de zittingen kraakten. Hij startte.

Het dier van de tijd, dat in je leeft, begeeft het bijna. Je had met je vriendin boodschappen verzameld, en je stuurde het tegenstribbelende supermarktwagentje naar de kassa. Zag je de caissière die afrekende, die jou afrekende? Dat was Magere Albert Heijn in travesti. Vandaar dat je zo'n zweverig gevoel kreeg. Dit is de laatste overdag in je derde jeugd. Je hand, die Twijn las, had gelijk. Het dier van de tijd in je gaat het nu pas begeven. Je bent zevenenzeventig, Annie.

73.

WAARUIT .

Najaar 2005. De middag ging ze met de auto naar de stad. Haar buurvrouw en vriendin Brenda ging mee, want Annie moest in haar rolstoel door de stad worden geduwd: ze had veel ademnood en die maakte haar benen zwak. Regelmatig zakte ze door haar knieën. Ze had altijd een flesje met zuurstof bij zich. Annie heeft haar adem in haar tasje, had Twijn gegrapt. Er moesten veel boodschappen worden gedaan, want morgen kwam Iwan met vrouw en drie kinderen (krokusvakantie) logeren. Eten, drinken en cadeaus voor haar kleinkinderen.
's Avonds, alleen, at ze opgewarmd eten. Daarna las ze de krant en ze keek naar het TV-Journaal van 8 uur. Daarna ging ze naar bed, want ze moest de volgende morgen naar de huisarts, en als ze laat was, zat ze een uur te wachten in die saaie wachtkamer – daar had ze geen zin in. Bovendien kwam Iwan rond een uur of tien. Ze zette de wekker op half 7.
Ze las nog een half uurtje in Het taaie ongerief van Theo Thijssen, toen deed ze het leeslampje uit en ging slapen.
In z'n kleine vrijgezellenwoning werd Twijn midden in die nacht wakker. Hij kwam met een schok uit een droom, alsof er iemand aan hem rammelde.
Hij moest nodig naar het toilet. Tol van de leeftijd. Hij keek op z'n digitale wekkerradio: het was 3. 27 uur.
De droom. Hij stond beneden in de gang van het ouderlijk huis. Bovenaan de trap begon Annie naar beneden te lopen. Ze was helermaal, he-le-maal zwart: haar kleren, haar benen, haar handen, haar gezicht, haar kapsel, alles was roetzwart. Ze was overal gerimpeld: haar huid, maar ook haar kleren. Op de vierde trede van boven stond ze even stil, ze wankelde en ze trachtte haar evenwicht te vinden. Een bijna doorzichtige oom stond hoger en gaf haar een duwtje. Ze viel naar voren. Twijn trachtte haar nog op te vangen, maar ze ging dwars door z'n handen heen. Ze viel op de vloertegels van de gang en brak in louter heel kleine stukjes: zwarte rimpeltjes, zwarte nagels. zwarte plukjes haar, zwarte vodjes textiel.
Naast hem (de gang was ineens veel breder) stond een bijna doorzichtige tante met een kinderwagen. Ze veegde met een takkenbezem alles bij elkaar, schepte het met een oude kolenschep in de kinderwagen en reed dwars door de voordeur naar buiten.
De volgende morgen ging de wekker van Annie. Half 7. Maar ze kon niet bewegen. Ze schrok toen ze merkte dat ze die nacht was gestorven.

Twijn zat in z'n luie stoel, de benen gestrekt en half omhoog, naar het ochtend-journaal op de TV te kijken. Na het weer zette hij het toestel uit: tijd om Annie te bellen. Het was kwart over elven. Hij kreeg een mannenstem. Iwan vertelde hem dat ze in haar slaap die nacht was overleden.
Hij staarde een tijd naar het scherm van de televisie. Het was leeg en uit. Toen voelde hij een lichte kramp, links in z'n buik. Hij liet de voetenbank naar beneden en stond op om naar het toilet te gaan. Maar zodra hij stond, zakte hij door z'n knieën.
Hij trok zich op aan z'n stoel, voelde hoe hij wankelde. Hij deed een slappe stap naar z'n bureau, om zich daaraan vast te houden. Daarna, via z'n boekenkast en enkele deurkrukken bereikte hij het toilet.
Terug in z'n stoel belde hij z'n huisarts.
Ik zak door m'n knieën.
Zou bloedarmoede kunnen zijn.
En ik heb diarree, zwarte.
Maagbloeding, denk ik. U moet meteen worden onderzocht. Ik bel het ziekenhuis en stuur een ambulance.
Enkele minuten later: de bel. Het lukte hem de ambulancemensen binnen te laten. Een man en een vrouw. Ze hadden een brancard op wielen bij zich. Daar werd hij op vastgebonden. Mag ik uw huissleutel even, vroeg de vrouw, en ze sloot de huisdeur af.
De wagen was zeker tien of vijftien jaar oud, dacht Twijn, aan de motor te horen.
Tien minuten later reed de brancard door witte gangen in het ziekenhuis. In een kleine kamer werd hij neergezet en meteen kwam er een verpleegster, die hem administratief vastlegde. Meteen kwam er ook een vrouw die zich voorstelde als arts. Ze luisterde naar z'n innerlijk mens en nam een ECG.
Daarna haalde ze een rolstoel en reed Twijn naar een wachtruimte voor een gastroscopie. Hij kreeg van een specialist een slang met een minuscule camera in z'n slokdarm, z'n maag, z'n darm. Even voelde hij wat braakneiging, maar hij was al zo vaak misselijk geweest, vroeger in z'n studietijd, van alle jenever, dat hij de peristaltiek meteen kon onderdrukken. De slang deed hem eigenlijk niets.
Hij kwam weer terug in het kamertje. Even werd hij alleen gelaten. Hij dacht: zou het moeilijk zijn om dood te gaan? Maar nee, iedereen kan het, iedereen doet het.
Toen mocht hij met pillen van de ziekenhuisapotheek naar huis.

Het dier van de tijd in je is verdwenen. Je dood was een van de weinige keren dat je iets niet door mensen werd aangedaan. De woede die in Twijn smeulde als een ondergrondse heidebrand, nogal eens vlammend oplaaide in de takken van z'n aderen en zenuwen, en hem bijna levenslang beheerste en pijn deed en hem een machteloze
opstandigheid gaf, maar ook een grote deernis, bleef deze keer onder de oppervlakte. Je werd heimelijk uit het leven afgedreven om 3.27 uur.
Je werd zevenenzeventig, Annie.

aantekeningen

Dit verhaal verbergt z'n historiciteit in versluiertechnieken van de schrijver. Sommige lezers zullen zeggen – zoals ze ook over m'n anekdotes omtrent literatoren, schilders, acteurs etc. zeiden dat het allemaal fantasie was (en bij die anekdotes, geschreven toentertijd op verzoek van Simon Vinkenoog, Jan Praas, Hans van Straten, werd veel minder versluierd). Ik heb in naar het lijkt Reviaanse sfeer de authentieke namen veranderd. Nee, toch niet als Reve: die vernederlandste. Over het algemeen heb ik slechts enkele letters veranderd. De bedoeling was niet zozeer om de authenticiteit te veranderen, maar vooral om me de gelegenheid te geven facetten van mensen en dingen te verstrekken, die ik niet op waarheid hoefde na te slaan. Bijvoorbeeld: ik heb geen idee of de huisjes op het Stadionplein in die tijd al door VAMI werden geëxploiteerd. Ik weet niet of De Bijenkorf al rond '50 een levensmiddelenafdeling had.
De gebeurtenissen in het verhaal zijn, gebaseerd op bestaande gebeurtenissen. En op nog een nauwelijkse handvol uitzonderingen na. De twee fotoboeken en de laatste droom zijn bijvoorbeeld gefantaseerd. Ik schreef dit boek met mondelinge toestemming van de hoofdpersonen.
En tenslotte, nu ik dit schrijf, ruim 65 jaar later na de verkrachting, leken me even de manipuleerbaarheid van Annie en haar vaak ook optredende flinkheid niet verklaarbaar. Maar schrijvers moeten niet trachten de betere psycholoog of psychiater te spelen, ze moeten vooral verhalen vertellen – ook in Nederland.
De mens en de wereld zijn er om je over te verwonderen.
KNLG

COLOFON

Waarin abortus abortus abortus
is geschreven in de laatste
twee maanden van 2011 door
Karel N.L. Grazell,
Amsterdams stadsdichter uit Zuid.
Het boek wordt uitsluitend digitaal verspreid.